

Kasvan ja kehityksen koululaiseksi Turussa – Turun kaupungin esiopetussuunnitelma

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Suomenkielinen varhaiskasvatus- ja
perusopetusjaosto

27.1.2016 § 6

29.5.2018 §

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	5
2.1	Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet, esiopetuksen järjestäminen Turussa	5
2.2	Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	5
2.3	Arvoperusta	6
2.4	Oppimiskäsitys	7
2.5	Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	8
	Ajattelu ja oppiminen	8
	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	8
	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	9
	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	9
	Osallistuminen ja vaikuttaminen	10
3	Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	10
3.1	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	10
	Kaikille yhteinen esiopetus ja tasa-arvokasvatus	11
	Oppimisen ja oivalluksen ilo	11
	Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana	11
	Hyvinvointi ja turvallinen arki	12
3.2	Oppimisympäristöt esiopetuksessa	12
	Kulttuuririkas Turku oppimisympäristönä	13
	Esiopetus vuorohoidossa	13
3.3	Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheessa	13
	Koulun aloittamisvaihtoehdot, siirtymävaiheen asiakirjat ja aikataulut, yleinen oppivelvollisuus	14
	Lapsen tuen prosessi siirtymävaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen on kuvattu liitteessä 5.	16
	Esiopetuksen vanhempainillat	16
	Yhteistyö hoitajien sekä terveydenhuollon kanssa	16
4	Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	16
4.1	Monipuoliset työtavat	17
4.2	Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	17
	Esiopetuksen oppimissuunnitelma	18
4.3	Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	19
	Ilmaisun monet muodot	19
	<i>Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet</i>	19
	<i>Musiikilliseen toimintaan liittyvät tavoitteet</i>	20
	<i>Käsitöiden tekemiseen liittyvät tavoitteet</i>	20
	<i>Kuvalliseen ajatteluun ja kuvailmaisuun liittyvät tavoitteet</i>	20
	<i>Suulliseen ja keholliseen ilmaisuun liittyvät tavoitteet</i>	21
	Kielen rikas maailma	21
	Minä ja meidän yhteisömme	23
	<i>Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet</i>	23
	<i>Historialliseen näkökulmaan liittyvät tavoitteet</i>	23
	<i>Yhteiskunnallisiin asioihin liittyvät tavoitteet</i>	23
	<i>Eettisen kasvatuksen tavoitteet</i>	24
	<i>Katsomuskasvatuksen tavoitteet</i>	24
	Tutkin ja toimin ympäristössäni	25
	<i>Yleiset tavoitteet</i>	25
	<i>Matemaattiseen oppimiseen liittyvät tavoitteet</i>	25
	<i>Ympäristökasvatuksen tavoitteet</i>	26
	<i>Yleiset tavoitteet teknologisiin ratkaisuihin liittyen</i>	26

Kasvan ja kehityn	26
<i>Yleiset tavoitteet</i>	26
<i>Liikkumiseen liittyvät tavoitteet</i>	27
<i>Ruokailuun ja kuluttamiseen liittyvät yleiset tavoitteet</i>	27
<i>Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät yleiset tavoitteet</i>	28
<i>Turvallisuuteen liittyvät yleiset tavoitteet</i>	28
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	28
Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa	29
Kaksikielinen esiopetus	29
5 Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	29
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	29
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	31
5.3 Yleinen tuki	32
5.4 Tehostettu tuki	32
5.5 Erityinen tuki	33
<i>Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma</i>	34
<i>Pidennetty oppivelvollisuus</i>	34
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	35
<i>Osa-aikainen erityisopetus</i>	35
<i>Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet</i>	35
6 Oppilashuolto	35
6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö	35
<i>Oppilashuoltoryhmät</i>	35
6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto.....	35
6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto	36
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat.....	36
7 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus	36

1 Johdanto

Taustaa

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys. Turun kaupungin esiopetussuunnitelman pohjana on Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014¹ (Opetushallitus 2014), näin ollen **Turun kaupungin esiopetussuunnitelma yhdessä valtakunnallisten perusteiden kanssa ohjaa työskentelyä Turun esiopetuksessa**. Valtakunnallisia perusteita ei ole toistettu tässä suunnitelmassa kuin niiltä osin, kuin se on ollut välttämätöntä (tekstissä kursivilla). Esiopetussuunnitelma on myös jatkumo Turun varhaiskasvatussuunnitelmalle.

Esiopetussuunnitelman päivitys Turun varhaiskasvatuksessa

Esiopetussuunnitelmia on 2000-luvulla päivitetty moneen otteeseen. 1990-luvulla voimaan tullut laki kuntien velvollisuudesta järjestää esiopetusta vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista on vuoden 2015 alusta saanut lisäyksen esiopetuksen velvoittavuudesta. Lapsen on ollut 1.8.2015 alkaen osallistuttava oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä lukuvuotena vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.

Turun esiopetuksen opetussuunnitelmaa on työstetty isolla joukolla (kuvio 1). Päivitystyöhön ovat osallistuneet lasten huoltajat, varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä eri asiantuntijatahot. Esiopetus – ja koko varhaiskasvatus – on jollain tasolla ollut tekemässä esiopetussuunnitelmaa perusopetuksen OppivaOPS-hankkeessa. Näin on yhdessä luotu yhtenäistä oppimisen polkua lapselle varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Hankkeessa toteutettujen valmennuspäivien pohdinnat siirrettiin esiopetuksen alueellisiin ryhmiin ja sieltä yksiköihin, joissa teemoja jatkotyöstettiin esiopetussuunnitelmaa silmällä pitäen.

Esiopetuspäivitysprosessi pyrittiin tekemään mahdollisimman näkyväksi. Asiasta järjestettiin erilaisia tiedotustilaisuuksia, käytössä oli blogisivusto (<http://blog.edu.turku.fi/ops2016esiopetus/>) sekä eri tilanteissa koottua aineistoa oli mahdollisuus kommentoida OneNote-pohjalla. Turun esiopetussuunnitelma 2016 on toimintaa ohjaava asiakirja, jossa toiminnallisuus ja lapsen osallisuus korostuvat. Vaikka esiopetus on lapselle kouluun valmistautumisen aikaa, se on itsessään tärkeä vuosi lapsen elämässä. Toiminnallisuudella ja leikinomaisella tavalla saamme lapsen motivaation säilymään uuden oppimiseen. Toiminnassa huomioidaan lapsen kiinnostuksen kohteet ja tuetaan hänen luontaista uteliaisuuttaan. Lapsen sosiaalisia taitoja kehitetään pienryhmätoiminnassa, jolloin lapsen itsetunnolla on hyvät mahdollisuudet kehittyä. Toiminnallisuus tarkoittaa myös sitä, että lapsen luontaiseen liikkumisen tarpeeseen vastataan eri oppimistilanteissa ja eri menetelmin.

Yhteistyö kodin ja esiopetuksen välillä luo edellytykset lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiselle lapsen yksilöllisyyden huomioiden. Samaan tavoitteeseen pyritään tehostamalla esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä. Erilaiset yhteiset koulutustilaisuudet

---

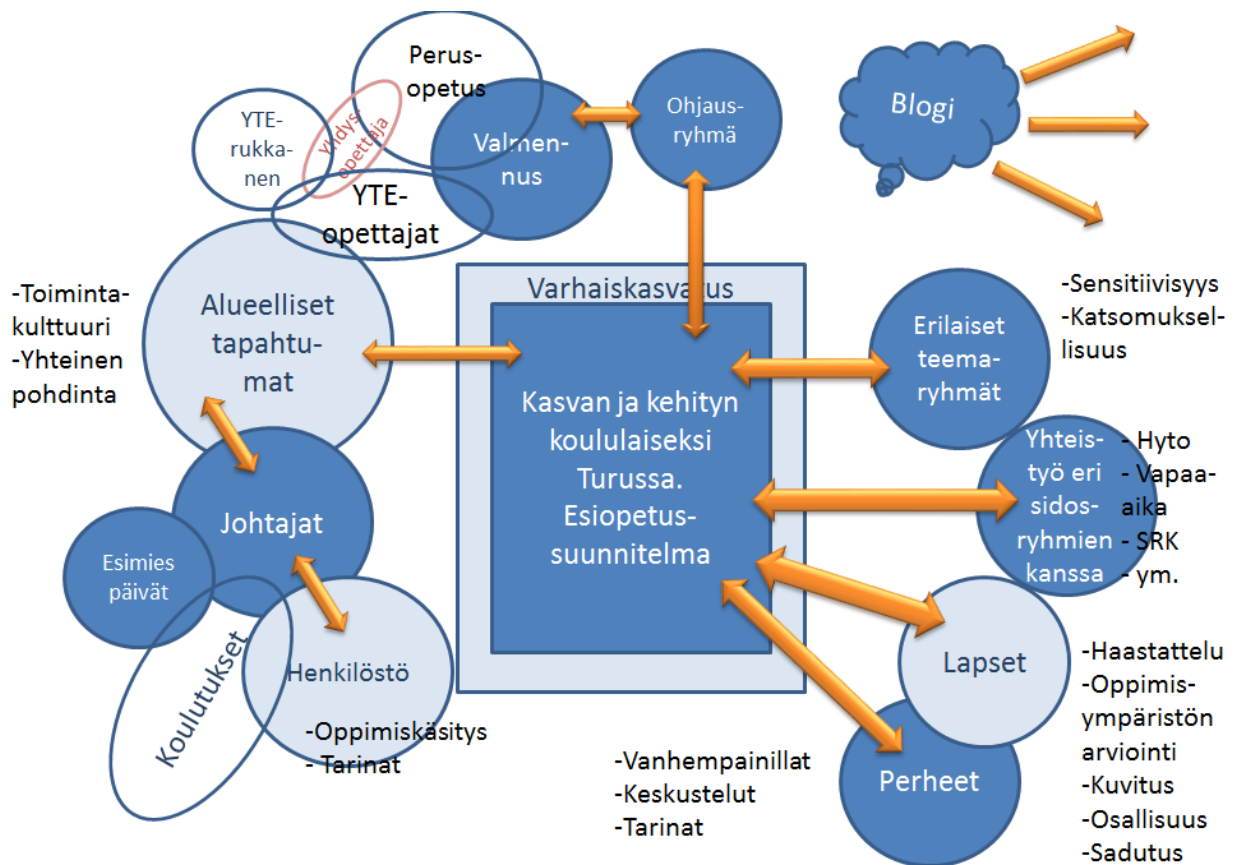
¹ http://oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

päivittävät henkilöstön osaamista. Voidaankin todeta, että oppiminen esiopetuksessa on iloinen asia!

Huoltajat, yhteistyökumppanit, lastentarhanopettajat, varhaiskasvattajat,

Turun varhaiskasvatus ja esiopetus toivoo teille kaikille toiminnallisia hetkiä esiopetuksessa olevien lasten kanssa!

Kuvituksena opetussuunnitelmassa on Läntisen keskustan esiopetuksessa 2014–2015 olleiden lasten piirustuksia.

Kuvio 1 Esiopetussuunnitelman laadintaan liittyvä yhteistyö eri tahojen osalta. (YTE-opettajat = alueelliset yhdysopettajat, YTE-rukkanen = hankkeen ohjausryhmä)

Esiopetussuunnitelmaa on päivitetty keväällä 2018 siten, että päivitetty versio otetaan käyttöön 1.8.2018. Sisällöltään suunnitelmaan ei ole tullut muutoksia, vaan päivitys koskee lähinnä ohjeistuksen täsmennyksiä ja liitteiden päivitystä.

Kunnallisessa esiopetuksessa lapsen esiopetussuunnitelma, pedagoginen arvio, pedagoginen selvitys ja HOJKS täytetään Wilma-järjestelmässä. Lomakkeista on paperiversiot yksityisten palveluntuottajien käyttöön.

Esiopetuksen lopuksi esioppilas saa todistuksen (liite 6) esiopetukseen osallistumisesta.

2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Pääkohdat esiopetuksen järjestämisen kannalta (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014):

- ✓ *Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle.*
- ✓ *Toiminta suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana.*
- ✓ *Huoltaja huolehtii siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.*
- ✓ *Esiopetus kestää yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia.*
- ✓ *Esiopetus toteutetaan Turun esiopetussuunnitelman mukaisesti.*
- ✓ *Huoltajalla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista.*
- ✓ *Esiopetus on maksutonta, ja lapsille tarjotaan jokaisena esiopetuspäivänä ateria.*
- ✓ *Oppimisympäristön on oltava turvallinen.*
- ✓ *Erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisen oppimiskokemusten avulla.*

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet, esiopetuksen järjestäminen Turussa

Esiopetusta antavat yksiköt määrittellään seuraavaksi toimintakaudeksi ennen esiopetukseen ilmoittautumista. Esiopetuksen järjestämispaikkoina ovat sekä kunnalliset että yksityiset päiväkodit. Joissakin esiopetusta järjestävissä yksiköissä esiopetusryhmät toimivat fyysisesti koulun yhteydessä. Uudet koulurakennukset suunnitellaan siten, että perusopetuksen lisäksi rakennuksiin tulee tiloja myös esiopetukselle ja varhaiskasvatukselle.

Turun esiopetusta ohjaa kaupungin yhteinen esiopetussuunnitelma eikä yksikkötasoisia suunnitelmia tehdä. Yksikkötasolla laaditaan oppilashuoltosuunnitelma sekä ryhmäkohtaiset varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat. Ryhmien varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa kuvataan yhteistyö varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen kanssa. Myös oppimiskäsityksen tarkempi pohdinta yhdessä esioppilaiden ja huoltajien kanssa kuvataan yksikkökohtaisissa suunnitelmissa. Oppimisympäristö sekä toiminnallisen yhteistyön kuvaus yhteistyökoulun kanssa tapahtuu ryhmätasolla (liite 1). Muilta osin kaupungin opetussuunnitelma toimii myös yksiköiden opetussuunnitelmana. Vuosittain laaditaan kaupunkitasolla toimintasuunnitelma, josta tiedotetaan huoltajia esiopetusyksiköiden ilmoitustauluilla tai sähköisesti.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

”Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14).

Lapsen esiopetusvuosi on yksi vuosi lapsen varhaiskasvatuksessa ennen oppivelvollisuuden alkamista. Vuosi – kuten aikaisemmatkin vuodet varhaiskasvatuksessa – on tärkeä itsessään, eikä sen tarkoituksena ole ”muokata” lasta kouluun. Jokainen lapsi on yksilö: hänen oppimispolkunsa on yksilöllinen. Esiopetuksessa lapsen oppimistaitoja tuetaan, mutta tärkeä on kiinnittää huomiota myös lapsen itsetuntoon ja sosiaalisiin taitoihin sekä niiden kehittymiseen. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan erikokoisissa ryhmissä toimimalla.

Esiopetuksen tavoitteet (avattu tarkemmin luvussa 2.5):

- lapsi omaksuu uutta tietoa, hänen muistinsa ja mielikuvituksensa kehittyvät elämyksellisen oppimisen, oivaltamisen ja uuden löytämisen kautta
- lapsen kaikkinaiset yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät
- lapsi pystyy ilmaisemaan itseään sekä ymmärtämään muita
- lapsi oppii huolehtimaan itsestään sekä tavaroistaan
- ohjata lapsi tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja ja edesauttaa myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen
- harjoitella eri laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä
- lapsen erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taito kehittyvät
- tukea lapsen orastavaa luku- ja kirjoitustaitoa, matemaattisia valmiuksia, tiedon hankintaa ja erilaisia oppimisstrategioita tietoteknisiä apuvälineitä käyttäen
- lapsen tietoteknisten taitojen lisääminen
- lapsi kohdataan sensitiivisessä vuorovaikutuksessa, hänen ajatuksiaan kuullaan ja mietitään yhdessä, miten asiat voidaan toteuttaa

Esiopetus on velvoittavaa, eli huoltajan velvollisuutena on ilmoittaa lapsi esiopetukseen. Turussa ilmoittautuminen tapahtuu tammikuussa sähköisen ilmoittautumisen avulla. Esiopetukseen ilmoittautuminen edellyttää lapsen säännöllistä osallistumista esiopetukseen yksikössä määritellyn esiopetusajan puitteissa esiopetuksen toimintavuotena. Esiopetuksen toimintavuosi mukailee koulun toimintavuotta. Mikäli huoltaja ei ilmoita lastaan esiopetukseen, hänen tulee huolehtia siitä, että lapsi saavuttaa esiopetuksen tavoitteet muiden keinojen avulla. Pakottavista syistä (esim. sairaus) johtuvasta pidempiaikaisesta poissaolosta huoltajat keskustelevat esiopetusta antavan yksikön johtajan kanssa ja lapsen paluuta esiopetukseen tuetaan.

Nimetyn yhteistyökoulun kanssa tehdään yhteistyötä siten, että koulun kanssa laaditaan yhteinen vuosikello, josta käy ilmi, minkälaista toiminnallista yhteistyötä esioppilaat ja perusopetuksen oppilaat tekevät yhdessä. Erilaisia toimintamalleja ovat mm. kummiluokkatoiminta tai yhteiset tapahtumat esimerkiksi liikunnan merkeissä. Jokainen lapsi pääsee toimimaan koulussa vähintään kerran keväällä toteutettavan tutustumispäivän lisäksi. [Ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmassa kuvataan, minkälaista toiminnallista yhteistyötä ryhmä tekee varhaiskasvatuksen ja yhteistyökoulun kanssa.](#)

2.3 Arvoperusta

Esiopetuksen arvot pohjautuvat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustaan (2014, 15) sekä Turun sivistystoimialan arvoihin. Pohjana on ajatus lapsuuden itsearvoisesta merkityksestä sekä siitä, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas. Lapsella on oikeus oppia leikkien. Lapsen oppiminen pohjautuu aiemmille kokemuksille sekä erilaisille tavoille oppia. Yhteistyö huoltajien ja henkilöstön välillä on tärkeää lasten hyvinvoinnin näkökulmasta. Kestävän elämäntavan periaatteet

(sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen) toteutuvat jatkumona varhaiskasvatuksesta. Tasa-arvoiseen esiopetukseen palataan luvussa 3.1. Turun sivistystoimen arvot on avattu yhdessä henkilöstön kanssa varhaiskasvatussuunnitelman päivitysprosessissa. Arvot merkitsevät esiopetuksessa seuraavaa:

Asiakaslähtöisyys

- ✓ lapsi henkilökohtaisine tarpeineen on toiminnan keskiössä
- ✓ yksilötasolla toimintaa ohjaa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, jonka laatimisessa huoltajien osallistuminen toteutuu kasvatuskumppanuudessa
- ✓ jokainen lapsi tarvitsee kasvaakseen ja kehittyäkseen tukea

Osaaminen ja luovuus

- ✓ osaamisen perustana ovat henkilöstön monipuoliset ja erilaiset koulutustaustat, henkilökohtaiset vahvuudet sekä ammattitaito, joka vaatii uuden tiedon päivittämistä täydennyskoulutuksen avulla
- ✓ osaaminen ja kehittyminen toteutuvat positiivisessa, kannustavassa ja rohkaisevassa ilmapiirissä, joka mahdollistaa myös uuden kokeilemisen

Vastuullisuus

- ✓ henkilöstön mahdollisuus osallistua vaikuttaa sekä työhön että toimintamalleihin sitoutumiseen, joka lisää vastuullisuutta suhteessa lapsiin ja huoltajiin
- ✓ henkilöstöllä on ammatillinen vastuu perustehtävän toteutumisesta ja turvallisen toimintaympäristön luomisesta sekä tarvittavasta tiedottamisesta
- ✓ toiminnassa huomioidaan sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen ja taloudellinen vastuu, joihin myös lapsia ohjataan

Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

- ✓ toiminnassa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet
- ✓ kaikilla lapsilla on tasa-arvoinen oikeus esiopetukseen
- ✓ tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus sisältävät toisten kunnioittamisen, hyväksymisen ja kuulemisen erilaisina yksilöinä, joilla on erilaiset taustat
- ✓ oikeudenmukaisuus ilmenee jatkuvana oikean ja väärän punnitsemisena

Kansainvälisyys

- ✓ lähtökohtana on omien arvojen, kulttuurin, perinteen ja juurien tunteminen
- ✓ asiakasperheiden osallistuminen toimintaan ja eri tapahtumiin lisäävät osallisuutta eri tasoilla ja vuorovaikutteisesti
- ✓ kunnioitus sekä suvaitseva ja avoin suhtautuminen perheiden erilaisia uskontoja ja kulttuureja kohtaan

2.4 Oppimiskäsitys

Lapsi on aktiivinen oppija, joka rakentaa omaa maailmankuvaansa vuorovaikutuksessa ympäristön ja siinä toimivien henkilöiden kanssa. Aikuisen tehtävä on järjestää turvallisia

oppimistilanteita, jotka tukevat lapsen oppimista. Lapsi oppii leikkimällä, tekemällä ja omien kokemustensa kautta.

Ns. sosiokonstruktivistinen oppimisenäkemyksellinen painottaa oppijan kannustamista itseohjautuvuuteen, oppimaan oppimiseen, vuorovaikutukseen ja yhteistoiminnallisuuteen. Jotta lapsi pystyy edellä mainittuja seikkoja harjoittamaan, hänen täytyy oppia arvioimaan omaa työskentelyään suhteessa omiin tavoitteisiin. Aikuisella on tärkeä osuus ohjata lasta itsearviointiin. Myös pienryhmätoiminta tai parityöskentely auttaa lasta arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa toisiin.

Työskentely eri projektien ja ”ongelmien” kanssa auttaa lasta hahmottamaan asiayhteyksiä sekä syy-seuraussuhteita. Tällöin uusien asioiden yhdistäminen jo olemassa oleviin tietoihin mahdollistuu.

Lapsi tarvitsee oppiakseen hyväksyvän, kannustavan ja positiivisen ilmapiirin. Vuorovaikutustilanteissa lasten kanssa on tärkeä huomioida se, että jokainen ihminen oppii eri tavalla: toiset oppivat kuulemalla, toiset näkemällä, toiset keskustelemalla asioista. Ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetus suunnitelmassa tarkennetaan sitä, miten oppimiskäsitystä on käsitelty huoltajien kanssa.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Ajattelu ja oppiminen

Tavoitteena on, että lapsi omaksuu uutta tietoa, hänen muistinsa ja mielikuvituksensa kehittyvät elämyksellisen oppimisen, oivaltamisen ja uuden löytämisen kautta. Aikuisen ohjauksessa ja muiden kanssa vuorovaikutuksessa lapsen ajattelutaidot kehittyvät ja hän pystyy myös paremmin havaitsemaan edistymistään ja omaa oppimistaan. Mahdollisuus kokeilemiseen ja kysymysten esittämiseen myös asioita kyseenalaistamalla edesauttaa tiedon jäsentämistä ja uuden tiedon luomista. Positiivisessa ja kannustavassa ilmapiirissä luottamus omaan osaamiseen vahvistuu.

Arviointi

Arviointia tapahtuu koko ajan. Lastentarhanopettaja dokumentoi havaintonsa lapsen oppimissuunnitelmaan. Jatkuvan havainnoinnin lisäksi tavoitteiden toteutumista seurataan mm. itsearviointilomakkeella (liite 2). Esim. pelien pelaaminen kertoo lapsen muistin kehityksestä. Sadutuksen avulla saa käsityksen lapsen mielikuvituksesta. Lapsi kerää haluamiaan töitä kasvun kansioon, jolloin hän pystyy itsekin helposti havaitsemaan edistymisensä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Tavoitteena on, että lapsen kaikkinaiset yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät. Lapsi pystyy ilmaisemaan itseään sekä ymmärtämään muita. Hyvä vuorovaikutus edellyttää kuuntelutaitoja sekä kykyä tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä. Myönteisten ihmissuhteiden luominen on hyvä pohja ongelmatilanteiden ratkaisemisen taidon kehittymiselle. Mahdollisuus tutustua lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen edesauttaa oman ja toisten perinteiden ja tapojen kunnioittamista. Esiopetuksessa hyödynnetään Turun kaupungin historiaa, ympäristöä ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Arviointi

Suunnitelma tavoitteiden toteutumisesta kirjataan ryhmän esiopetussuunnitelmaan (liite 1) ja sen toteutumista arvioidaan keväällä. Arvioinnissa hyödynnetään myös lasten laatupelin² pelaamista, jonka kautta myös lasten osallisuus lisääntyy.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Tavoitteena on, että lapsi oppii huolehtimaan itsestään sekä tavaroistaan. Terveysteen ja turvallisuuteen liittyvät seikat ovat yhteydessä myös liikenteessä liikkumiseen ja sitä kautta liikenneturvallisuuteen. Hyvinvoinnin näkökulma toteutuu arjen keskusteluissa, päivittäin toteutuvassa ruokakasvatuksessa sekä huolehtimalla riittävästä liikkumisesta. Tavoitteena on ohjata lapsi tekemään kestävästä elämäntavan mukaisia valintoja ja edesauttaa myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Tavoitteena on myös harjoitella eri laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Arviointi

Arviointi tapahtuu lapsia havainnoimalla ja lasten kanssa keskustellen.

Monilukutaito

Tavoitteena on, että lapsen erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taito kehittyy. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi pystyy hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tutustuessaan erilaisiin teksteihin (kirjoitettu, puhuttu, audiovisuaalinen ja digitaalinen) hän omaksuu laajan tekstikäsitelmän. Näin lapsen maailma avartuu, jäsentyy ja se saa uusia merkityksiä.

Arviointi

Arviointi tapahtuu lapsia havainnoimalla ja lasten kanssa keskustellen.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tavoitteena on tukea lapsen orastavaa luku- ja kirjoitustaitoa, matemaattisia valmiuksia, tiedon hankintaa ja erilaisia oppimisstrategioita tietoteknisiä apuvälineitä käyttäen. Ikätasolle sopivat media- ja tietotekniset taidot – kuten TVT-laitteisiin³ ja ohjelmiin tutustuminen ja niiden oikeanlainen ja tarkoituksenmukainen käytön oivaltaminen – ovat osa ilmiöpohjaista oppimista. Turun esiopetuksessa toteutetaan sivistystoimialan TVT-strategiaa. Myös erilaisiin hankkeisiin osallistumisen tavoitteena on lapsen tietoteknisten taitojen lisääminen sekä myös opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen. Esiopetus tekee yhteistyötä TOP-keskuksen⁴ kanssa. Yksityiseltä palveluntuottajalta ostettu esiopetus kuvaa tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen liittyvät asiat ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman kohdassa ”oppimisympäristö”.

Arviointi

---

² Laatupeli = jokaisessa yksikössä oleva peli, jossa eri teemoihin liittyvien kysymysten avulla lasten osallisuus lisääntyy; laatupeliä pelataan esiopetusvuoden aikana jokaisen lapsen kanssa

³ TVT = tieto- ja viestintäteknikka

⁴ TOP-keskus = Turun kaupungin sivistystoimialan yksikkö ”Tietokone opetuksessa”

Arviointi tapahtuu lapsia havainnoimalla sekä sivistystoimialan TVT-strategian arvioinnin yhteydessä sekä ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Tavoitteena on, että lapsi kohdataan sensitiivisessä vuorovaikutuksessa, hänen ajatuksiaan kuullaan ja mietitään yhdessä, miten asiat voidaan toteuttaa. Lasten oikeuksista kerrotaan lapsille ja heidän mielipiteitään arvostetaan. Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja muokataan yhdessä lasten kanssa.

Arviointi

Arviointi tapahtuu oman työn reflektointina, lasten kanssa laatupelin pelaamisena sekä lasten haastattelu -lomaketta hyödyntämällä.

3 Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on yhteinen tapa toimia. Toimintakulttuuri määrittyy esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden, arvojen, oppimiskäsityksen sekä esiopetuksen tavoitteiden pohjalta. Toimintakulttuuri näkyy vuorovaikutuksessa sekä pedagogisissa ratkaisuisissa ja vaikuttaa näin suoraan lapsen saaman esiopetuksen laatuun. Hyvä vuorovaikutus ja myönteinen ilmapiiri tukevat lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä.

Toimintakulttuurin määritelmää Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, 22) mukaan:

”Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.”

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on, että kaikki esiopetuksessa työskentelevät tiedostavat oman toimintansa merkityksen ja sen, miten eri tavat toimia siirtyvät mallina lapsille. Esiopetusikäinen oppii leikin avulla, jokainen lapsi huomioidaan omanlaisena persoonanaan, ja yhteinen kokeileminen ja yrittäminen nähdään positiivisena voimavarana. Toimintakulttuuri kehittämiseen varataan yhteistä aikaa, ja sitä johdetaan varhaiskasvatuksen vision suuntaisesti. Esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstölle järjestetään yhteisiä koulutuksia tai tilaisuuksia ja mahdollisuus alueellisesti kehittää toimivia yhteistyökäytäntöjä. Koulutuksista ja tilaisuuksista tiedotetaan opettajia alueellisten yhteyshenkilöiden välityksellä. Yhteistyö esiopetusryhmän ja nimetyin

yhteistyökoulun kanssa suunnitellaan vuosittain päivitettävään vuosikelloon. Huoltajille järjestetään mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua eri tavoin esiopetusryhmien toimintaan. Lasten osallisuus todentuu mm. pienryhmätoiminnassa.

Arviointi

Toimintakulttuuria arvioidaan toimintakauden lopussa esiopetuksen yleisen arvioinnin yhteydessä. Kontaktibarometriä (Liite 3) käytetään ryhmätasolla arvioinnin suorittamisessa. Ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmassa arvioidaan mm. huoltajien osallisuutta. Lapset täyttävät itsearviointilomakkeen ja pelaavat laatupeliä.

Kaikille yhteinen esiopetus ja tasa-arvokasvatus

Kasvatusalan ammattilaisilla on vastuu ja velvollisuus tarjota monipuolista toimintaa eri sukupuolta oleville lapsille sekä välttää stereotyyppisten sukupuoliroolien vahvistamista.

Sukupuolisensitiivisyydellä varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan sukupuolinäkökulman huomioimista kaikessa toiminnassa. Sukupuolisensitiivinen kasvatus pyrkii lapsen kasvun tukemiseen hänen yksilöllisten vahvuksiensa tunnistamisen kautta.

Tavoitteena ei ole sukupuolierojen korostaminen itsessään, vaan nimenomaan eroihin liittyvien stereotyyppien ja niiden hierarkisuuden tunnistaminen ja tämän myötä sukupuolten jyrkästä kahtiajaosta pois pääseminen.

Tasa-arvotyöskentely koskee läpäisevästi kaikkia varhaiskasvatuksen alueita: lasten kohtelua, lasten huoltajia, ympäristöä, materiaaleja ja esimerkiksi rajojen asettamista. Lapsille tulisi taata samantyyppiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet sukupuolesta riippumatta. Tasa-arvoasioihin panostava päiväkotiohjelma opettaa lapsia arvostamaan moninaisuutta.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Yhteinen sisällöllinen suunnittelu on tärkeää; asiat mietitään toimivaksi kokonaisuudeksi, jolloin esim. tilat ja resurssit hyödynnetään parhaiten. Tällöin pienryhmätoiminta mahdollistuu erilaisissa fyysisissä ympäristöissä, ja vuorovaikutus lapsi-aikuisen ja lapsi-lapsi toteutuu. Onnistumisen kokemukset vahvistavat lapsen itsetuntoa ja näin hän uskaltautuu tekemään aloitteita ja kokeilemaan sekä erehtymään.

Oppimista tapahtuu, kun aikuinen on läsnä lapsen prosessissa sekä tukee lasta. Prosessi on tärkeämpi kuin lopputulos, ja jokaisen lapsen tuotosta tulee kunnioittaa. Oppimisympäristön merkitys on suuri, ja sen rakentaminen ja muuntelu yhdessä lasten kanssa on osa prosessia. Aikuinen ei anna aina valmiita vastauksia, vaan esittää vastakysymyksiä, jolloin lapsella on mahdollisuus oivaltaa itse. Hyvän ja rakentavan palautteen antaminen on tärkeää.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Pienryhmätoiminta lisää luontevalla tavalla lasten osallisuutta, sillä tällöin lasten keskinäinen vuorovaikutus sekä vuorovaikutus aikuisen kanssa korostuvat. Osallisuutta voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta. Lapsia *havainnoimalla* saadaan tietoa lapsen kiinnostuksen kohteista sekä hänen taidoistaan toimia ryhmässä sekä erilaisissa tilanteissa.

Lasten vaikutusmahdollisuuksia lisätään huomioimalla lasten ideoita projektien teemoina tai mahdollisuuksina osallistua erilaisiin raateihin, joissa mietitään yhteisiä pelisääntöjä

tai mahdollisia tarvikehankintoja. Osallisuuden kokemus lisää tunnetta siitä, että jokainen on tärkeä ja voi osallistua. Tämä kokemus vaikuttaa myös oppimismotivaatioon.

Ottamalla lapsi mukaan erilaisiin työtehtäviin lisää lapsen osallisuutta. Lapsi oppii tekemällä itse. Aikuisen tehtävä on tukea lapsen kehittymistä osoittamalla onnistumisen kokemuksia sekä ohjaamalla lapsia kehityksessään.

Lasten toimijuus ilmenee aloitteellisuutena, osallisuutena, kykynä esittää mielipiteitä, taitona pyytää apua ja luoda uusia ideoita sekä ajatuksia. Lisäksi lapset voivat tuntea, että he voivat itse vaikuttaa oppimisympäristöönsä sekä omaan oppimiseensa.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 23) sanotaan seuraavaa:

”Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.”

Hyvien käytöstapojen opettamiseen/ oppimiseen hyödynnetään hyvetaitoja. Hyveet ovat asioita, joita arvostetaan yleisesti kaikissa kulttuureissa (Popov 2010). Uusien esiopettajien perehdytys hyvetaitoihin toteutetaan tarvittaessa.

Hyvinvointiin liittyy psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi fyysinen hyvinvointi. Terveellinen ravinto, lepo ja fyysinen rasitus ovat seikkoja, joiden hyvä toteutuminen on aikuisen vastuulla, mutta joihin myös lasten oma huomio kiinnitetään. Riittävän fyysisen aktiivisuuden tukena hyödynnetään Ilo kasvaa liikkuen⁵ - valtakunnallista liikumis- ja hyvinvointiohjelmaa.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöinä hyödynnetään monipuolisesti erilaisia tiloja ja ympäristöjä esiopetussyksiköissä ja niiden ulkopuolella. Toiminnallisessa esiopetuksessa luonto ja läheiset metsät mahdollistavat lapsille leikin, liikkumisen, kokemisen ja tutkimisen. Tällöin mahdollistuvat fyysinen aktiivisuus sekä erilaiset aistikokemukset.

Oppimisympäristöt rohkaisevat yhteisölliseen tiedon luomiseen ja sitä kautta aktiiviseen ja osallistuvaan oppimiseen. Oppimisympäristöjen rakentamisessa huomioidaan myös lasten osallisuus ja sitä kautta mielenkiinnon kohteet. Oppimisympäristöissä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan monipuolisesti uutta tekniikkaa ja mediatyökaluja sekä erilaisia opetusmenetelmiä ja pedagogisia ratkaisuja. Ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmassa kuvataan ryhmän oppimisympäristö fyysisestä, psykologisesta, pedagogisesta, teknisestä ja kulttuurisesta näkökulmasta.

Arviointi

Uusien tilojen suunnitteluvaiheessa käytetään valtakunnallisia ohjeistuksia. Jo olemassa olevia tiloja arvioidaan mm. vuokrasopimusten yhteydessä ja ympäristöterveydenhuollon katselmuksissa. Arvioinnissa hyödynnetään tiivistä yhteistyötä tilalaitoksen kanssa. Ryhmätasolla arvioidaan psyykkisen, kognitiivisen, emotionaalisen, fyysisen sekä sosiaalisen oppimisympäristön näkökulmaa mm. yleisen tuen lomakkeessa. Ryhmien varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa kuvataan ryhmän oppimisympäristö. Oppimisympäristön jatkuva arviointi esimerkiksi tiimipalaverissa on tärkeää.

---

⁵ <http://www.sport.fi/varhaiskasvatus/liikkumis-ja-hyvinvointiohjelma-ilo-kasvaa-liikkuen>

Kulttuuririkas Turku oppimisympäristönä

Aikuisen tehtävänä on auttaa lasta havainnoimaan ympärillä olevaa monin eri aistein. Hänen tehtävänä on haastaa lapsen havainnointia erilaisin kysymyksiin ja myös vastata lapsen kysymyksiin kannustavassa vuorovaikutuksessa. Lasten pohdinta saattaa olla alkusysäys pidemmälle projektille, jossa lapset ja aikuinen oppivat yhdessä.

Turun historiallisesti ja kulttuurisesti rikasta ympäristöä hyödynnetään esiopetuksen oppimisympäristönä. Siitä saadaan myös sisältöjä historialliseen näkökulmaan (sivulla 23). Turun vapaa-aikatoimiala edesauttaa kulttuuriympäristöön tutustumista järjestämällä erilaisia lapsille suunnattuja tapahtumia.

Esiopetus vuorohoidossa

Vuorohoidon esiopetusta määrittelevät pitkälti lapsen ja perheen vuorokausi- ja viikkorytmi. Tämän vuoksi tai tästä syystä yhteistyö vanhempien / huoltajien kautta on erityisen tärkeää. Vuorohoidossa lapsella on päivän aikana paljon vaihtuvia aikuis- ja lapsikontakteja. Vaihtuvista hoitoajoista johtuen lapsen on vaikea hahmottaa ajankulua ja vuorokaudenaikoja.

Vuorohoidon esiopetus järjestetään siten, ettei lapsen hoitopäivistä muodostu liian pitkiä. Suunnittelussa huomioidaan lapsen vireystila, jaksaminen ja tarpeet. Kaikille yhteistä esiopetusta järjestetään kunkin vuorohoitoyksikön esiopetusikäisten lasten hoitoajat huomioiden. Yksilöllisiä suunnitelmia esiopetuksen toteuttamiseksi tehdään silloin, kun lapsen hoitoajat painottuvat viikonloppuihin tai iltoihin. Säännöllisen vertaisryhmätoiminnan takaaminen lapselle vaatii sitoutumista perheiltä.

Lapsen esiopetuksen tukeminen ja toteutuminen edellyttää kiinteää yhteistyötä ja luottamuksellista suhdetta huoltajien kanssa.

Vuorohoidon esiopetuksessa painottuu:

- ✓ säännöllisyys ja rutiinit
- ✓ pysyvyys ja yhtenäiset toimintatavat isosta työtiimistä ja henkilökunnan vaihtuvuudesta huolimatta
- ✓ lapsen yksilöllinen huomiointi ja tarpeet
- ✓ lapsen osallisuus
- ✓ pienryhmätyöskentely
- ✓ leikki
- ✓ kiireettömyys, työrauha, kannustus, innostaminen
- ✓ toiminnallinen tekeminen
- ✓ liikunta ja lepo
- ✓ riittävät vapaapäivät lapselle
- ✓ yhteistyö perheen kanssa

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheessa

Tavoitteena on, että lapsi ja huoltaja ovat mukana lapsen oppimissuunnitelman laadinnassa (oppimissuunnitelma, liite 4) ja että heidän kanssaan keskustellaan kasvun ja oppimisen etenemisestä. Huoltajien osallisuus todentuu myös terveydenhoidon kanssa tehtävässä yhteistyössä. Sosiaalihuollon henkilöstön kanssa toteutetaan yhdessä kuvattuja prosesseja. Yhteiset

esi- ja perusopetuksen henkilöstölle järjestettävät koulutus- tai muut tilaisuudet lisäävät toisten työn ymmärtämistä ja mahdollisuutta keskustella yhteisistä käytännöistä. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen kopio lapsen viimeisimmästä varhaiskasvatussuunnitelmasta siirtyy esiopetukseen. Huoltajille ja lapsille järjestetään mahdollisuus ennen esiopetuksen alkua tutustua tulevaan esiopetuspaikkaansa.

Kopio lapsikohtaisesta oppimissuunnitelmasta siirtyy kouluun tai uuteen esiopetuspaikkaan (kunnallisesta esiopetuksesta wilman välityksellä, yksityisten palveluntuottajien esiopetuksesta paperiversiona). Wilmassa suunnitelma arkistoidaan tammikuussa, koulu hävittää paperisen suunnitelman kopion jouluna. Toiminnallista yhteistyötä tehdään esiopetuksen ja alkuopetuksen kanssa määriteltyjen yhteistyötahojen kesken (DoTku\ sivistystoimiala\ varhaiskasvatus\ esiopetus\ esi- ja alkuopetuksen yhteistyö). Tälle yhteistyölle laaditaan vuosittain vuosikello. Vuosikellossa kuvatussa toiminnassa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi pääsee vähintään kerran esiopetusvuoden aikana toimimaan koulun tiloissa tutustumispäivän lisäksi. Näin jokainen lapsi tutustuu kouluympäristöön huolimatta siitä, missä koulussa oppilas aloittaa koulunkäynnin.

Tarkemmat kuvaukset esi- ja alkuopetuksen yhteistyöstä kirjataan ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaan. Aikataulujen täsmennykset tarkistetaan vuosittain toimintasuunnitelmassa (vuosikello).

Arviointi

Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä arvioidaan lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laadinnan ja päivityksen yhteydessä. Lisäksi huoltajilla on mahdollisuus vastata asiakastytyväisyyskyselyyn marras-joulukuussa ja esiopetuksen osalta vielä touko-kesäkuussa.

Siirtymävaihetta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen arvioidaan ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmassa.

Kaupunkitasolla siirtymävaihetta esiopetuksesta kouluun arvioidaan vuosittain huhti-toukokuussa kyselyn avulla. Kyselyn tulokset käsitellään yhteistyötahojen kanssa kesäkuun alussa. Arvioinnin perusteella prosessia muutetaan tarvittaessa.

Koulun aloittamisvaihtoehdot, siirtymävaiheen asiakirjat ja aikataulut, yleinen oppivelvollisuus

Toiminnallisen yhteistyön esi- ja alkuopetuksen lisäksi pedagogiset asiakirjat siirtyvät wilma-järjestelmän (ja yksityisiltä palveluntuottajilta paperisena) lapsen tulevaan kouluun. Muusta tiedonsiirrosta todetaan seuraavaa:

Kaiken esiopetuksessa olevaa oppilasta koskevan tiedon saa siirtää perusopetukseen, jos huoltajat antavat siihen suostumuksen. Suostumuksen on hyvä olla kirjallinen (liite 13). Mikäli huoltajat eivät suostumustaan anna tiedon siirtämiseen, on mahdollista tehdä tietojen siirto perusopetuslain 40 § perusteella. Tällöin saa siirtää perusopetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot; joko omasta aloitteestaan tai vastaanottavan koulun pyynnöstä. Välttämättömiä tietoja on kuvattu hallituksen esityksessä HE 109/2009 vp seuraavasti: ”Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto jää

kulloisenkin tiedonhaltijan harkintaan. Määrittely aiheuttaa käytännössä tulkintaongelmia. Toisaalta tyhjentävää määrittelyä ei voida lainsäädännössä tehdä, koska oppilaan opetuksen kannalta välttämätön tieto vaihtelee yksittäistapauksittain, eikä kaikkia tilanteita pystytä laissa ennakoimaan.”

Keväällä 2018 voimassa oleva perusopetuslain 40 § kuuluu seuraavasti:

”Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. (30.12.2013/1288) [HE 67/2013]

Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä. (11.8.2017/533) [HE 39/2017]

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. (20.3.2015/272) [HE 333/2014]”

Lapsi aloittaa ensimmäisen luokan	
yleisen tuen oppilaana lähikoulussa	oppimissuunnitelma yleisen tuen aikana viimeistään 1.5.
tehostetun tuen oppilaana lähikoulussa	oppimissuunnitelma yleisen tuen aikana + PA ⁶ tai oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana viimeistään 1.5.
erityisen tuen oppilaana lähikoulussa, alueellisessa pienluokassa tai keskitetyssä	oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana + PS ⁷ tai

⁶ PA = pedagoginen arvio

⁷ PS = pedagoginen selvitys

<p>pienluokassa; erityispalvelupäällikkö tekee päätöksen erityisestä tuesta ja lapsen koulupaikasta</p>	<p>PS + HOJKS⁸ viimeistään 1.3.</p>
<p>Lapsi kertoo esiopetusvuoden esiopetusryhmässä</p>	
<p>lapsi, huoltajat, esiopetus ja perusopetus tekevät tiivistä yhteistyötä ennen päätöksentekoa</p>	<p>oppimissuunnitelma yleisen tuen aikana + PA + POL § 27⁹ viim. 1.5.</p>
<p>lähikoulun rehtori tekee päätöksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin</p>	
<p>varhaiskasvatuksen aluepäällikkö tekee päätöksen lapsen esiopetusryhmästä</p>	

Lapsen tuen prosessi siirtymävaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen on kuvattu liitteessä 5.

Esiopetuksen vanhempainillat

Esiopetukseen tulevien lasten huoltajille järjestetään vanhempainilta ennen esiopetuksen alkua joko keväällä tai elokuun alussa. Kevään/syksyn vanhempainillan yleisinformaatiotilaisuuden lisäksi on hyvä järjestää myös ryhmäkohtainen vanhempainilta syksyllä.

Pääteemana on esiopetussuunnitelman avaaminen, eli mitä suunnitelma tarkoittaa käytännön tasolla. Lisäksi teemoina ovat: turvallisuussuunnitelma, kiusaamisen ehkäisy, lääkahoitosuunnitelma, yte-malli (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki), oppilashuolto, eri yhteistyötahot sekä huoltajien osallisuus esiopetuksessa. Vanhempainillat järjestetään niin, että keskustelu mahdollistuu.

Yhteistyö huoltajien sekä terveydenhuollon kanssa

Huoltajat osallistuvat lapsen kehityksen arviointiin keskusteluissa vähintään syksyllä ja keväällä. Tällöin lapselle laaditaan oppimissuunnitelma. Mikäli lapsella on tehostetun tai erityisen tuen tarvetta, huoltajan kuuleminen pedagogisia asiakirjoja tehdessä on laissa määritelty (Perusopetuslaki 17 § 3 mom, 642/2010). 6-vuotisneuvolalomakkeen huoltajat täyttävät ensin, jonka jälkeen esiopetuksen henkilökunta täydentää oman arvionsa lomakkeeseen. Mikäli huoltajat ja henkilökunta ovat asioista paljon eri mieltä, keskustellaan, mistä erilaiset näkökulmat johtuvat. Huoltajat vievät lomakkeen neuvolaan.

4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

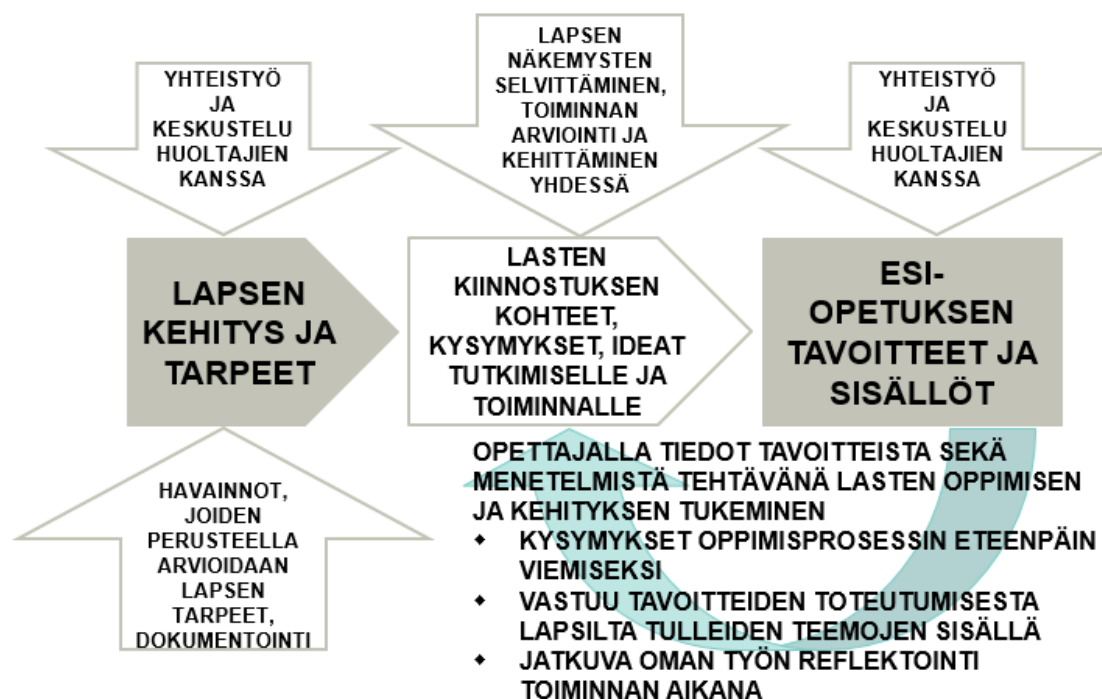
Toiminnallista esiopetusta toteuttaen erilaisilla oppijoilla on mahdollisuus omaksua uutta tietoa vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa liikkuen, leikkien, tutkien ja kokien pienryhmätoimintaa hyödyntäen. Hienomotoriikkaa kehittävät tehtävät valikoituvat lapsiryhmän tarpeiden mukaan ja ne toteutetaan lasten kanssa yhdessä, jolloin valmiiksi ostettua tai monistettavaa tehtäväkirjaa ei esiopetuksessa ole käytössä.

⁸ HOJKS = henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

⁹ psykologinen tai tarvittaessa lääketieteellinen selvitys

4.1 Monipuoliset työtavat

Turkulainen esiopetus perustuu toiminnallisuuteen, joka huomioi hyvin erilaiset oppijat esiopetuksessa. Toiminnallinen ja kirjaton esiopetus ei tarkoita sitä, ettei lasten kanssa opeteltaisi käyttämään kyniä. Tehtävät toteutuvat lasten mielenkiinnon ja eri projektien pohjalta. Tällöin toimintaa ohjaavat lasten lähtötaso, lasten mielenkiinnon kohteet sekä esiopetussuunnitelman tavoitteet. Se edellyttää lasten havainnointia, keskustelua huoltajien kanssa sekä lastentarhanopettajalta tietoa tavoitteista, jotka on asetettu esiopetukselle yleensä ja myös lapsikohtaisessa oppimissuunnitelmassa. (Tarkemmin kuviossa 3. Kuvio liittyy myös Esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiin.)

Kuvio 2. Lapsia osallistava ja erilaiset oppijat huomioiva esiopetus.

Toiminnallisessa oppimisessä huomion keskipisteenä on lapsi, jolloin lastentarhanopettajan rooli on toimia oppimisprosessin tukijana ja mahdollistajana. Menetelminä voivat olla yhteistoiminnallinen oppiminen, roolileikki, draama ja erilaiset ongelmanratkaisumenetelmät. Oppiminen perustuu yhdessä tekemiseen ja vuorovaikutukseen. Oppimisympäristön ja konkreettisten oppimisvälineiden merkitys korostuu toiminnallisessa oppimisessä. Esiopetuksessa yhtenä hyvänä oppimisympäristönä voidaan hyödyntää lähialueen metsää tai puistoa, jolloin myös liikunnallisuus mahdollistuu. Toiminnallisia menetelmiä hyödyntämällä lapsen ajattelutaidot kehittyvät, tiedon omaksuminen ja sen jakaminen lisääntyvät. Myös lasten käsitys syy-seuraussuhteista vahvistuu. Liikkuminen, siirtyminen, yhdessä tekeminen ja kehon mukaan ottaminen kuuluvat toiminnalliseen oppimiseen.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Lapsen näkökulmasta arvioinnin tavoite on, että lapsi saa kehittyäkseen sen tuen, minkä hän tarvitsee. Myös hänen itsearviointitaitonsa kehittyvät. Lastentarhanopettajan näkökulma suhteessa lapseen on sama, eli tekemällä havaintoja lapsen toiminnasta, hän

pystyy antamaan sitä tukea, mitä lapsi tarvitsee. Tavoitteena on myös, että tarvittava tieto lapsen oppimiseen liittyen siirtyy perusopetukseen oppimissuunnitelman ja neuvolaan neuvolalomakkeen välityksellä. Näin jo olemassa oleva tieto pystytään hyödyntämään lapsen kehityksen ja tukitoimien tueksi. Oman työn jatkuvan reflektoinnin kautta lastentarhanopettaja pystyy hyödyntämään tilanteeseen sopivia monipuolisia työtapoja sekä kehittymään oman osaamisensa suhteen. Oppimisympäristöjen arvioinnin tavoitteena on tarkastella ympäristöjä lasten mielenkiinnon herättäjinä, oppimisen tukena sekä turvallisen oppimisympäristön näkökulmasta.

Arvioinnin onnistumista tarkastellaan siitä näkökulmasta, miten oikea-aikaisesti lapselle on pystytty tukea antamaan. Tällöin esimerkiksi esiopetuksessa tehostetussa tuessa olleet lapset voivat mahdollisesti aloittaa perusopetuksen yleisen tuen oppilaina. Yksikkötasolla arviointia käydään viikoittain tiimipalavereissa. Koko kaupunkia koskevaa arviointia käydään keskustellen ja kyselyyn tulleiden vastausten perusteella esi- ja alkuopetuksen yhteisessä arviointipäivässä. Ennen arviointipäiviä esiopetuksen henkilökunnalla on ollut mahdollisuus vastata sähköiseen kyselyyn. Arvioinnin perusteella toimintamalleja sekä arvioinnin kriteerejä tarkastellaan ja parannetaan. Lastentarhanopettaja arvioi omaa osaamistaan vuosittain esimiehen kanssa käytävässä kehityskeskustelussa. Lapsi saa esiopetukseen osallistumisestaan todistuksen (liite 6).

Jatkuva arviointi on esiopetuksessa läsnä niin lasten kuin esiopettajienkin työskentelyssä. Lasta kannustetaan arvioimaan omaa työskentelyään ja häntä ohjataan siihen työskentelyn kuluessa erilaisin kysymyksin. Esiopetuksen alkaessa lasta haastatellaan ja hänen toiveitaan oppimisen suhteen kirjataan ylös. Näihin toiveisiin palataan esiopetusvuoden aikana. Lapsi arvioi omia töitään ja kerää niitä omaan kansioon. Töitään tarkastelemalla hän pystyy havaitsemaan omaa edistymistään. Lapsen itsearviointia varten on käytössä lomake (liite 2), joka täytetään yhdessä lapsen kanssa alkusyksystä ja esiopetuksen loppuvaiheessa.

Lastentarhanopettaja tekee lapsesta jatkuvasti havaintoja ja dokumentoi lapsen oppimisen edistymistä. Lapsikohtaisessa esiopetuksen oppimissuunnitelmassa on tarkoitus arvioida lapsen kehityksen tasoa syksyllä ja keväällä. Keskustelu käydään yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Erityistä tukea tarvitseville lapsille laaditaan HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma yhdessä huoltajien ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa. Lapsen kehityksen tason arvioinnin perusteella lastentarhanopettaja suunnittelee toimintaa sellaiseksi, että lapsi saa mahdollisuuden kehittyä kohti hänelle asetettuja tavoitteita sekä esiopetuksen yleisiä tavoitteita.

Esiopetuksen oppimissuunnitelma

Edellisen esiopetussuunnitelman päivityksen myötä (2011) Turussa laadittiin kasvun ja oppimisen seurantalomake (KOS), jonka tarkoituksena oli siirtää tieto lapsesta perusopetukseen. Lapsille, joilla oli tehostetun tuen tarve tai jotka olivat vuorohoidossa, laadittiin seurantalomakkeen lisäksi oppimissuunnitelma. Vuoden 2016 esiopetussuunnitelman päivityksen yhteydessä otettiin käyttöön uusi oppimissuunnitelmalomake, johon oli yhdistetty seuranta ja suunnitelma eli *esiopetuksen oppimissuunnitelma*. Vuoden 2018 päivityksen yhteydessä päivitettiin myös esiopetuksen oppimissuunnitelma vastaamaan enemmän lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä alkuopetuksen oppimissuunnitelmaa. Esiopetuksen oppimissuunnitelma tehdään sekä yleisen että tehostetun tuen aikana jokaiselle lapselle.

Mikäli lapsella on erityisen tuen päätös, hänelle tehdään HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma).

Lapsen edistymistä seurataan suhteessa lapsen omaan kehitystasoon sekä yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa asetettuihin tavoitteisiin. Esiopetuksen oppimissuunnitelma siis kertoo sen, millä tasolla lapsen kehitys on ja missä osa-alueissa lapsi tarvitsee kehittyäkseen tukea. Mikäli lapsella on syksyn arviointikeskustelun pohjalta vielä paljon tuen tarvetta, lastentarhanopettaja yhdessä huoltajien kanssa laatii suunnitelman, miten lapsen kehitystä tuetaan. Tämä suunnitelma kirjataan oppimissuunnitelmaan. Mahdollinen tehostettuun tukeen siirtyminen mietitään jokaisen lapsen kohdalla yksilöllisesti. Tehostettuun tukeen siirretyn lapsen tilannetta tarkastellaan aina tarvittaessa sekä vielä ns. väliarviointikeskustelussa ennen talvilomaa. Väliarviointikeskustelu voidaan järjestää tarvittaessa myös, vaikka lapsi olisikaan tehostetussa tuessa tai tuen tarpeen miettiminen tulee ajankohtaiseksi. Pääperiaatteena on, että heti, kun tuen tarve havaitaan, lapselle annetaan tukea.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

”Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.”
(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014)

Tätä pedagogisesti tarkoituksenmukaista yhdistelyä on kuvattu tarkemmin kuviossa 2 (sivulla 17). Pääajatuksena on, että lastentarhanopettaja tietää esiopetuksen tavoitteet. Lasta havainnoimalla ja huoltajien sekä lapsen kanssa keskustelemalla hän näkee lapsen kehityksen tason ja mahdollisen oppimiseen ja kehitykseen liittyvän tuen tarpeen. Yhdessä lasten kanssa työskennellessään lastentarhanopettaja yhdistää tavoitteet, oppimiskokonaisuudet sekä huomioi lasten kehitystason käyttäessään monipuolisia työtapoja. Esiopetuksen oppimiskokonaisuuksissa hyödynnetään liikunnallista toimintaa, jolloin se toimii välineenä esimerkiksi kielellisten ja matemaattisten tavoitteiden toteutumiseksi.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, 41) mukaisesti paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään perusteista yhteiset tavoitteet. Mikäli näihin yhteisiin tavoitteisiin on paikallisia tarkennuksia, se on selvästi ilmoitettu. Oppimiskokonaisuudet ovat: ilmaisun monet muodot, kielen rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan ja kehityn.

Ilmaisun monet muodot

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Turussa lisäksi

Esiopetus tekee yhteistyötä vapaa-aikatoimialan kanssa. Vapaa-aikatoimiala tarjoaa oman suunnitelmansa mukaisesti erilaisia lajikokeiluja esioppilaille alueittain. Lasten oman työn arviointiin ja töiden dokumentointiin käytetään kasvun kansiota. Myös mediaa hyödynnetään dokumentoinnissa niiltä osin kuin se on mahdollista.

Musiikilliseen toimintaan liittyvät tavoitteet

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssaan havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Turussa lisäksi

Esiopetuksen ryhmillä on mahdollisuus osallistua Turun filharmonisen orkesterin järjestämille koululais- ja päiväkotiryhmille tarkoitettuihin tutustumisvierailuihin. Opastetulla kierroksella Turun filharmonisen orkesterin kulisissa tutustutaan orkesterin historiaan, konserttikulttuuriin ja lavan takaiseen elämään.

Käsitöiden tekemiseen liittyvät tavoitteet

Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat lastentarhanopettajan ohjauksessa myös pitempikestoisien käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Kuvalliseen ajatteluun ja kuvailmaisuun liittyvät tavoitteet

Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Turussa lisäksi

Eri museoiden tarjoamia tutustumismahdollisuuksia hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Kädentaitotoissa tarjotaan lapselle runsaasti mahdollisuuksia tutustua erilaisiin työskentelytapoihin ja materiaaleihin. Lapset saavat kokea osallistumisen ja käsillä tekemisen iloa sekä harjaannuttaa taitojaan. Lapsi pääsee vähintään yhden kerran esiopetusvuotensa aikana taidenäyttelyyn. Taidemuseovierailut kehittävät lasten kykyä tarkastella taidetta ja käsitellä näkemäänsä kuvallista ilmaisua. Taidemuseossa tapahtuva taidekasvatus rohkaisee myös lasten luovuutta ja kuvallista ilmaisukykyä.

Suulliseen ja keholliseen ilmaisuun liittyvät tavoitteet

Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Turussa lisäksi

Kirjasto tarjoaa esikoululaisille kirjastokurssin, johon esiopetusryhmät voivat halutessaan osallistua. Kurssilla kerrotaan lapsille leikin, tarinan ja runon keinoin kirjaston toiminnasta, ja esitellään omaa lähikirjastoa. Satutunneille ovat tervetulleita kaikenikäiset lapset.

Kielen rikas maailma

Kielen rikkaaseen maailmaan liittyvät tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Lastentarhanopettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erialaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää erimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Turussa lisäksi

Turussa maahanmuuttajataustainen lapsi, jonka suomenkielen taidot ja muut valmiudet eivät riitä esiopetuksen ryhmässä opiskeluun, voi osallistua esiopetuksen yhteydessä perusopetukseen valmistavaan opetukseen. Opetus noudattaa Turun kuntakohtaista Valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa (VALMO), jossa on tarkemmin määritelty oppilaaksi otto, opetusjärjestelyt, opetuksen tavoitteet ja sisällöt.

Jotta lapsen kielellinen tietoisuus herää, on kiinnitettävä huomio oppimisympäristöön. Siitä on rakennettava sellainen, että lapsi kiinnostuu kirjaimista, sanoista ja lukemaan oppimisesta. Kielellä ja vuorovaikutuksella on merkittävä rooli lapsen kehityksessä. Kieli antaa ainekset ajatteluun, havaitsemiseen, tuntemiseen ja tietämiseen. Sen avulla ollaan yhteydessä toisiin ihmisiin. Ns. puhekasvatusta tulee soveltaa päiväkodissa läpäisevästi kaikissa toiminnoissa. Puhekasvatus koostuu vuorovaikutuksesta, kielen oppimisesta, kielen käyttämisestä, ääntämisvalmiudesta sekä kokonaisilmmaisusta ja mielikuvituksesta.

Koulunkäynnin aloittaessaan lapsen tulisi omata seuraavat kielen käytön tasot (Lampi 1981; Nurmilaakso 2011):

- ✓ Oppimisen kieli, jotta hän ymmärtäisi, mitä opettaja puhuu ja mitä kirjoissa lukee

- ✓ Itsetutkiskelun kieli, jotta hän osaisi eritellä omia ajatuksiaan ja tunteitaan ja kertoa niistä muille
- ✓ Vuorovaikutuksen kieli, jotta hän kykenisi keskustelemaan toisten kanssa ja tekemään yhteistyötä
- ✓ Itsekseen viihtymisen kieli, jotta hän saisi sisältöä vapaa-aikaansa ja tottuisi suunnittelemaan elämäänsä.

Minä ja meidän yhteisömme

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat lastentarhanopettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Historialliseen näkökulmaan liittyvät tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Turussa lisäksi

Yhteistyö vapaa-aikatoimialan kanssa mahdollistaa Turun eri historiallisiin kohteisiin tutustumisen. Museovierailujen kautta tuetaan lasten kotiseudun ja paikallishistorian tuntemusta tarjoamalla lapsille mahdollisuus tutustua entisaikoihin ja kotipaikkakunnan historiaan. Museovierailut kulttuurihistoriallisissa museoissa edesauttavat lapsia ymmärtämään menneitä aikoja ja ajan kulumista. Lisäksi vierailut kehittävät paikallisidentiteetin rakentumista. Museovierailuja tehdään mahdollisuuksien mukaan. Esiopetuksessa hyödynnetään myös eri kaupunginosien tarinoita (esim. Turun linnan tonttu-ukko, Halisten kosken Lohi-Valtteri tarina, Myllärin tontun seikkailut, Tuomiokirkon Naakka, Salaperäinen Luostarinmäki).

Yhteiskunnallisiin asioihin liittyvät tavoitteet

Lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa

laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Eettisen kasvatuksen tavoitteet

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Turussa lisäksi

Hyödynnetään tässä esiopetussuunnitelmassa sivulla 12 esitettyjen hyvetaitojen käsittelyä. Käsittelyn laajuudesta ja toimintatavasta sovitaan yhdessä huoltajien kanssa.

Katsomuskasvatuksen tavoitteet

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Turussa lisäksi

Kasvatuskasvatuksen toteuttamisen perustana on tiivis ja luottamuksellinen yhteistyö esiopetuksessa olevien lasten huoltajien kanssa.

Esiopetuksessa huomioidaan eri katsomukset kulttuurisesta ja historiallisesta näkökulmasta sekä osana suomalaista kulttuuriperintöä. Suomalaisen kulttuurin näkökulmasta yhdessä käsiteltävää ainesta voivat myös olla tieto juhlapyhien (esim. joulun, pääsiäisen, helatorstai, pyhäinpäivä) merkityksestä ja uskonnollisista tavoista (esim. eri uskontojen juhlat tai rukouksen tavat).

Retket erilaisiin kirkkotiloihin tutustuttavat lapset eri uskontojen historiaan ja myös arkkitehtuuriin. Omaan uskontoon sekä muihin lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin tutustuminen tapahtuu luontaisesti myös uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumalla. Mikäli huoltajien kanssa on sovittu, ettei lapsi osallistu joihinkin tilaisuuksiin, hänelle järjestetään korvaavaa toimintaa.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Turussa lisäksi

Tutkiva ja toiminnallinen työtapa toteutuu, kun lapsilla ei ole valmiita tehtäväkirjoja. Näin erilaiset oppimisen strategiat ja tavat oppia voidaan huomioida lasten kanssa toimiessa. Toiminnallisessa työtavassa hyödynnetään lähiympäristöä.

Matemaattiseen oppimiseen liittyvät tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään matemaattisia taitojaan toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa lastentarhanopettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen,

esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun.

Lastentarhanopettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Turussa lisäksi

Kunnallisessa esiopetuksessa toteutetaan Molla-hankkeessa saatua tietoa ja menetelmiä teknologian hyödyntämisessä. Esiopetus noudattaa Turun sivistystoimen TVT-strategiaa. Yksityiseltä palveluntuottajalta ostetussa esiopetuksessa kuvataan tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen liittyvät asiat ryhmän varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelman kohdassa ”oppimisympäristö”.

Ympäristökasvatuksen tavoitteet

Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Turussa lisäksi

Jokaisessa yksikössä on eko-tukihenkilö. Mahdollinen yhteistyö paikallisten ja valtakunnallisten yhdistysten kanssa syventää ympäristökasvatuksen teemaa.

Yleiset tavoitteet teknologisiin ratkaisuihin liittyen

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan ja kehityksen

Yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja

sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan

kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Liikkumiseen liittyvät tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Turussa lisäksi

Kaupungin strategian mukaisesti liikkuminen on painopistealueena. Uimakoulua toteutetaan esiopetuksessa kulloinkin voimassa olevan talousarvion mukaisesti. Liikunnan vuosisuunnitelmaa noudatetaan. Esiopetusyksiköt noudattavat Ilo kasvaa liikkuen –ohjelmaa.

Yhteistyö liikuntapalvelukeskuksen kanssa edesauttaa erilaisten liikuntamahdollisuuksien toteuttamiseen esiopetusvuoden aikana. Liikuntapalvelukeskus järjestää myös erilaisia koulutuksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Lisäksi liikuntavälineiden lainaus tapahtuu liikuntapalvelukeskuksesta.

Liikkumiseen hyödynnetään myös lähiympäristöä. Erilaiset korttelikävelyt tai metsäretket liittyvät luontevasti esiopetuksen tavoitteisiin.

Ruokailuun ja kuluttamiseen liittyvät yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyvin tapoihin. Suomalaisen ruoka-

ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Turussa lisäksi

Esiopetuksessa jatketaan varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvattua ruokakasvatusta sekä kestävän kehityksen linjauksia.

Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät yleiset tavoitteet

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Turussa lisäksi

Sosiaalisten taitojen harjoitteluun kiinnitetään huomiota, ja niiden tukemiseksi hyödynnetään hyvetaitoja. Lastentarhanopettajat perehdytetään hyvetaitojen käyttämiseen. Liikkumista tuetaan toteuttamalla liikunnan vuosisuunnitelmaa sekä Ilo kasvaa liikkuen –ohjelmaa.

Turvallisuuteen liittyvät yleiset tavoitteet

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Turussa lisäksi

Lasten kanssa pelataan laatupeliä, jonka kysymyksissä yhtenä aihealueena ovat turvataidot. Yksiköissä on kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma, josta on johdettu osuus ryhmäkohtaiseen varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaan.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 39) lukee seuraavaa: *”Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman*

perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.”

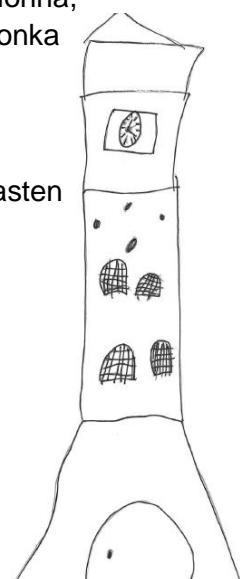
Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Eri kulttuurien huomioiminen lapsiryhmässä edesauttaa lasten identiteetin rakentumista. Tasa-arvoisen kasvatuksen periaatteet huomioivat jokaisen lapsen yksilönä ja itsenään erityisenä. Eri kieli- ja kulttuuritaustat pystytään huomioimaan tekemällä tiivistä yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa. Kasvatuskeskusteluissa voidaan tarkentaa kotien ja esiopetuksen yhteiset tavoitteet. Keskusteluissa käytetään tulkkipalvelua. Esiopetuksen oppimissuunnitelman sisältöasiat on käännetty Turussa yleisimmille maahanmuuttajien kielille sekä englanniksi ja kiinaksi (entiset KOS-lomakkeen käännökset). Näin huoltajat pystyvät etukäteen näkemään, minkälaisista asioista keskusteluissa puhutaan.

Kaksikielinen esiopetus

Kerttulin yksikössä on ns. varhennettu ruotsinkielinen kielikylypy, joka alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää viisi vuotta. Nämä lapset ilmoittautuvat kielikylypyesiopetukseen, jonka jälkeen lapsella on mahdollisuus jatkaa Martin koulun ruotsinkieliselle kielikylypy-alaluokalle. Yhteisiä toimintamalleja esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä ovat esimerkiksi yhteiset urheilutapahtumat, teatteriretket, luistelu, vierailut sekä kummiluokkatoiminta. Kummitoiminta aloitetaan jo ennen esikoulua, ja se jatkuu lasten siirtyessä kouluun.

Tuomaansillan yksikössä on toimintakautena 2015–2016 toteutettu englannin kielirikasteista opetusta, jonka jälkeen se vakinaistuu perustoiminnaksi.

5 Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetuksessa lapsen tuen tarpeisiin vastataan yksilöllisesti pedagogisilla ratkaisuilla mahdollisimman pitkään hänen omassa esiopetusympäristössään (ns. lähipäiväkoti-periaate). Mikäli lapsen tuki edellyttää esimerkiksi erityisvälineitä ja/tai -menetelmiä, saattavat niiden käyttämiseen liittyvät haasteet vaikuttaa lapsen esiopetuspaikan valintaan jostain muusta kuin lähipäiväkodista. Tällaisissa tapauksissa lapsen esiopetuspaikkaa määriteltäessä konsultoidaan varhaiskasvatuksen erityispalvelupäällikköä.

Oppimissuunnitelma laaditaan Turussa kaikille yleisen ja tehostetun tuen lapsille, ja se on jatkumo lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon (Perusopetuslaki 16a§ 1mom 642/2010). Esiopetuksen lisäksi täydentävässä varhaiskasvatuksessa oleville lapsille ei erikseen laadita varhaiskasvatussuunnitelmaa, vaan se sisältyy oppimissuunnitelmaan. Erityistä tukea tarvitseville lapsille laaditaan

henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), joka perustuu oppimissuunnitelmaan ja pedagogiseen selvitykseen.

Taulukko 1. Yleisen, tehostetun ja erityisen tuen ”portaat”

YLEINEN TUKI	TEHOSTETTU TUKI	ERITYINEN TUKI
		
<p>- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma → esiopetuksen oppimissuunnitelma yleisen tuen aikana - pedagoginen arvio</p>	<p>- esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana - pedagoginen selvitys - mahdollisesti lausunto</p>	<p>- asiantuntijan lausunto tarvittaessa - erityisen tuen päätös - HOJKS</p>
<ul style="list-style-type: none"> ♦LEOPS; LTO kutsuu osallistujat koolle ♦Lapsen kohtaaminen sensitiivisesti ja myönteisesti ♦Yksikön struktuuri: työvuorosuunnittelu niin, että lto:n työaika painottuu välivuoroon; riittävä suunnitteluaika: tiimipalaverit ja tiedonkulu ♦Ryhmän aikuisten läsnäolo ryhmässä koko esiopetusajan ♦Yhteistyö vanhempien kanssa ♦Toiminta suunnitellaan lasta kuunnellen ja lasten kiinnostusten kohteita hyödyntäen: varataan aikaa myös lapsen omalle leikille; aikuisen läsnäolo ja ohjaus myös vapaassa leikissä ♦Suunniteltu päivä- ja viikko-ohjelma: ennakoitavuus ♦Kuvien käyttö aktiivisesti ryhmätasolla: päiväjärjestyksen kuvittaminen; toimintaympäristön kuvittaminen; toiminnan kuvittaminen; leikin/toiminnan valintataulu; aikuisella kuvat avainkaulanauhassa; tunnekuvat ♦Tukiviittomat käytössä päivittäistoimintoihin liittyen ryhmätasolla ♦Eri oppimisympäristöjen hyödyntäminen (piha, metsä, kenttä, puisto ym.) ♦Pienryhmätoiminta: sisältö ja ryhmän toiminta suunnitellaan pedagogisin perustein; ryhmän 	<p><u>Edellisten lisäksi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ♦Pedagoginen arvio; LTO kutsuu osallistujat koolle ♦Ryhmässä työskentelevän avustajan työvuoro suunnitellaan lapsen tarpeiden ja hoitoaikojen mukaan ♦Suunnitelmallinen yksilöllinen ohjaus ja opetus ♦Aikuisen aktiivinen ja intensiivinen ohjaus tuen tarpeen mukaan ♦Veo suunnitellusti mukana ryhmän toiminnassa, toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa - > osa- tai kokoaikainen erityisopetus ♦Veo vahvasti yhteistyössä vanhempien kanssa. ♦Yhteistyö eri tahojen kanssa (esim. terapeutit, kapene) ♦Yksilö- ja parityöskentely ♦Henkilökohtaiset kuvat ja muut kommunikointivälineet: ruokailukuvat; päiväjärjestyskuvat; tunnekuvat; kuvitettu reissuvihko; kommunikaatiokansio tai vastaava; nopean piirtämisen tekniikka; kommunikaatiotaulu leikkiin ♦Tukiviittomat aktiivisessa käytössä päivän eri tilanteissa ♦Apuvälineiden tehostetumpi käyttö 	<p><u>Edellisten lisäksi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ♦Pedagoginen selvitys; LTO kutsuu osallistujat koolle ♦HOJKS ♦Erityispedagogisen osaamisen rooli on vahva -> osa- tai kokoaikainen erityisopetus ♦Yksilöllinen opetus ja ohjaus useissa tai kaikissa arjen tilanteissa ♦Opetuksen suunnittelu yksilöllisten tuen tarpeiden pohjalta ♦Lapsella mahdollisesti useita henkilökohtaisia apuvälineitä ♦Lapsen osallisuuden varmistaminen

<p>rakenne ja koko suunnitellaan pedagogisin perustein</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦Strukturoidut ja joustavat opetusjärjestelyt: istumapaikat; toiminnan selkeä rakenne; työskentelytapojen vaihtelevuus (esim. lattialla, pöydän ääressä, keinutuoli, patjat ym.) ♦Monipuoliset opetusmenetelmät, välineet ja materiaalit: toiminnallinen opetus; eri aistien hyödyntäminen; leikki; konkreettiset oppimisvälineet ♦Apuvälineet (aktiivisyys, sermit ja matot, nypläysvälineet esim. piippurassi, sinitarra, piikkipallo ym., timetimer/munakello, painopehmo, painopeitto ym.) ♦Valmo 		
---	--	--

Jokaisella lapsella on omat oppimisstrategiansa, jotka huomioidaan toiminnallisessa esiopetuksessa – lapsi oppii kaikkien aistien avulla.

Tuen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan käytössä olevat resurssit ja hyödynnetään henkilökunnan osaaminen. Osaamista lisätään täydennyskoulutuksella. Ryhmätasolla ryhmän esiopetussuunnitelmaa tehdessä mietitään kunkin lapsiryhmän tarpeet, ja ryhmän suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen oppimissuunnitelmassa tarkennetaan kunkin lapsen tuen saamista: mitä tuetaan, millä keinoin tuetaan, kuka toteuttaa. Ryhmän toiminnan kannalta on tärkeää tehdä myös suunnitelma ajan käytön suhteen. Myös esiopetusryhmän jakaminen pienempiin ryhmiin edesauttaa erilaisen tuen antamista.

Lapsen kannalta on tärkeää, että jo ennen esiopetusta toteutetut käytänteet tulevat esiopetuksen opettajien tietoon. Tähän tarpeeseen vastataan lapsen viimeisen varhaiskasvatussuunnitelman kopion siirtämisellä esiopetukseen. Kaupungin sisällä varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy Wilmassa yksiköstä toiseen. Asiasta kerrotaan huoltajille. Siirryttäessä yksityisten palveluntuottajien järjestämästä varhaiskasvatuksesta kaupungin järjestämään esiopetukseen tai toiseen kuntaan – ja myös päinvastoin – kopio lapsen viimeisestä varhaiskasvatussuunnitelmasta siirtyy huoltajien mukana esiopetuspaikkaan.

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Lastentarhanopettaja keskustelee huoltajien kanssa vähintään syksyllä ja keväällä (loka- ja huhtikuun loppuun mennessä). Keskustelun aikana kirjataan lapsen oppimissuunnitelma. Syksyllä mietitään tavoitteita esiopetusvuodelle ja keväällä arvioidaan tavoitteiden toteutumista. Tavoitteiden lisäksi suunnitelmasta tulee käydä selville, millä menetelmillä lapsen oppimista tuetaan. Oppimissuunnitelmassa perusajatuksena on yhdessä huoltajien kanssa miettiä, miten lapsen oppimista tuetaan hänellä olevien vahvuuksien avulla. Mikäli lapsen kehitystasoa ja osaamista arvioidessa

todetaan tämän tarvitsevan paljon tukea usealla eri alueella, lastentarhanopettaja keskustelee huoltajien kanssa sekä konsultoi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa ja laatii pedagogisen arvion. Tarvittaessa hän konsultoi oppilashuollon henkilöstöä (terveydenhoitaja, koulupsykologi tai kuraattori). Huoltaja/-t tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Mikäli lapsen tuen tarve edellyttää myös yksilökohtaista oppilashuoltoa, tarvitaan siihen huoltajien suostumus (lomake: Suostumus tietojen luovuttamiseen yksilökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä, liite 7).

5.3 Yleinen tuki

Jokainen lapsi on yleisen tuen piirissä. Esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti (2014, 45): *”Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen.”* Koska kaikki lapset tarvitsevat kasvaakseen ja kehittyäkseen tukea, korostuu lapsen ja lastentarhanopettajan vuorovaikutuksessa jatkuva havainnointi, reflektointi ja eri menetelmien rikas käyttäminen lapsen tarpeet huomioiden. Näiden lisäksi opetusjärjestelyjen toteuttamisella, välineiden valinnalla ja oppimisympäristön rakentamisella tuetaan lapsen oppimista.

Yleisessä tuessa olevalle lapselle laaditaan oppimissuunnitelma yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa. Opetussuunnitelma on jatkumo lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle. Lapsi arvioi omaa osaamistaan itsearviointilomakkeen avulla (liite 2). Esiopetuksen henkilöstön käytössä on YTE varhaiskasvatuksessa. Taulukkoon on avattu yleisen, tehostetun ja erityisen tuen menetelmät. Tarkastelun kohteena on, onko lapsi saanut kaiken mahdollisen yleisen tuen, ennen kuin lastentarhanopettaja laatii pedagogisen arvion.

Mikäli pedagogisen arvion perusteella todetaan, että lapsella on tehostetun tuen tarve, tuki aloitetaan välittömästi ja asiasta keskustellaan huoltajien kanssa. Pedagoginen arvio käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Myös huoltajien ja lapsen mielipiteet kirjataan.

5.4 Tehostettu tuki

Tehostettu tuki perustuu pedagogiseen arviointiin sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan huomioihin siitä, että yleisen tuen menetelmät ovat toteutuneet lapsen osalta. Perusteiden mukaan pedagogisessa arvioissa kuvataan seuraavat asiat:

- ✓ *lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmasta*
- ✓ *lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksesta*
- ✓ *lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet*
- ✓ *arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea*
- ✓ *arvio tehostetun tuen tarpeesta (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 46)*

Moniammatillinen yhteistyö oppilashuollon henkilöstön kanssa (pedagogisen arvion käsittely) edeltää sekä lapsen siirtämistä yleisestä tehostettuun tukeen sekä tehostetusta takaisin yleiseen tukeen. Yhteistyössä mietitään, miten tehostettu tuki järjestetään. Tehostettua tukea saavan lapsen oppimissuunnitelmaa arvioidaan jatkuvasti. Väliarviointi huoltajien ja lapsen kanssa käydään ennen helmikuun puoliväliä. Tällöin tarkastellaan, tarvitseeko lapsi yhä tehostettua tukea vai voidaanko hänet siirtää takaisin yleisen tuen piiriin. Mikäli lapsen arvioidaan tarvitsevan koulun aloitusvaiheessa erityistä tukea, lastentarhanopettaja laatii pedagogisen selvityksen, joka toimitetaan perusopetuksen erityispalvelupäällikölle viimeistään 1.3. Näin varmistetaan lapsen tuen jatkuminen perusopetuksen alkaessa. Lapsi on mukana keskusteluissa sekä arvioi omaa oppimistaan liitteenä (2) olevan lomakkeen avulla.

Maahanmuuttajalasten kielen oppimisen tukena käytetään osittain tehostetun tuen menetelmiä. Kielen oppimisen tueksi järjestetään myös VALMO-opetusta.

5.5 Erityinen tuki

"Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten" (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 48).

Esiopetuksessa erityisen tuen piiriin kuuluvat pääasiassa lapset, joilla on erityisen tuen päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta. Lapsi, joka vammaan, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voidaan siirtää erityiseen tukeen ilman edeltävää tehostetun tuen antamista tai pedagogista selvitystä psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella. *"Koska tehostetun tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen" (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 46).* Pidennetyssä oppivelvollisuudessa olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua viisivuotiaana vapaaehtoiseen esiopetusvuoteen vuotta ennen heidän oppivelvollisuutensa alkamista.

Integroidussa ryhmässä tai erityisryhmässä olevien lasten erityisopetus toteutuu päivittäin ryhmän varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjauksessa ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaan. Lisäksi noudatetaan lapselle laadittua henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Tämä suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien ja lasta hoitavien tahojen kanssa. Esiopetusryhmän lastentarhanopettaja kutsuu tilaisuuden koolle ja vastaa suunnitelman kirjaamisesta.

Muissa ryhmissä erityisopetus suunnitellaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja lastentarhanopettajan kanssa yhteistyössä sekä mahdollisesti muiden lapsen opetuksen järjestämisessä mukana olevien tahojen kanssa. Alueella toimiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja arvioi erityisopetuksen toteutumista säännöllisesti.

Erityisopetus voi toteutua esimerkiksi samanaikaisopetuksena, pienryhmä- ja/tai yksilöopetuksena.

Mikäli helmikuun ns. väliarvioinnissa arvioidaan, ettei tehostettu tuki koulun aloitusvaiheessa ole ko. lapselle riittävä, tekee lastentarhanopettaja pedagogisen

selvityksen perusopetuksen erityispalvelupäällikölle 1.3. mennessä. Selvitys tehdään aina yhteistyössä huoltajan kanssa. Huoltajan kannanotto kirjataan selvitykseen.

Lastentarhanopettaja laatii pedagogisen selvityksen 1.3. mennessä myös niille lapsille, joilla on päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta. Pedagogista selvitystä varten lastentarhanopettaja tekee kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemistä. Lisäksi tarvitaan oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä laadittu kirjallinen selvitys lapsen saamasta tehostetusta tuesta sekä lapsen kokonaistilanteesta. Näiden perusteella perusopetuksen erityispalvelupäällikkö tekee päätöksen erityisestä tuesta perusopetuksessa ja tarvittaessa määrittelee koulupaikan.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan:

- ✓ *lapsen oppimisen eteneminen*
- ✓ *lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista*
- ✓ *lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista*
- ✓ *lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvä erityistarpeet*
- ✓ *arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea*
- ✓ *arvio erityisen tuen tarpeesta.*

Eriyisen tuen päätöksen tekee varhaiskasvatuksen erityispalvelupäällikkö esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti erityisopettajan esityksen perusteella (Toimialajohtajan päätös § 66 2.12.2016 Sivistystoimialan johtamisjärjestelmä).

Eriyisopettaja on laatinut pedagogisen selvityksen (perusteet 2014, 49) ja keskustellut asiasta huoltajien kanssa. Huoltajien kannanotto kirjataan selvitykseen. Lapsi on osallistunut keskusteluun oman kehitystasonsa mukaisesti. Lapselle, jolla on esimerkiksi vakava sairaus, tapaturma tai muu syy, joka edellyttää erityistä tukea, voidaan tehdä erityisen tuen päätös, vaikkei hänelle ole tehty päätöstä pidennetystä oppivelvollisuudesta.

Eriyisen tuen päätös tarkistetaan tarvittaessa. Mikäli lapsen tilanne on oleellisesti muuttunut siten, etteivät erityisen tuen edellytykset täyty, erityisopettaja tekee pedagogisen selvityksen, ja lapsi siirretään tehostettuun tukeen.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. Sen laatimisessa voidaan hyödyntää tehostetun tuen aikana tehtyä oppimissuunnitelmaa ja huoltajan luvalla, kuntoutussuunnitelmaa tai muita suunnitelmia. Toimintamalli on kuvattu esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 50). Suunnitelmalomake on liitteenä 10.

Pidennetty oppivelvollisuus

Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja tästä syystä toteutettavasta erityisestä tuesta tekee perusopetuksen erityispalvelupäällikkö. Lapsen saama erityinen tuki edellyttää tiivistä yhteistyötä huoltajien ja lasta hoitavien tahojen kanssa. Pidennettyyn

oppivelvollisuuteen kuuluvan lapsen esiopetuksen eri vaihtoehdot on kuvattu esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 52).

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla (yleinen, tehostettu, erityinen) tuen tasoilla. Se voi toteutua esimerkiksi samanaikaisopetuksena, pienryhmä- ja/ tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen suunnittelussa ja vaikutusten arvioinnissa tehdään tiivistä yhteistyötä opettajien sekä lapsen ja huoltajien kanssa.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Esiopetuksen osalta tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä tekee varhaiskasvatuksen erityispalvelupäällikkö hallintopäätöksen konsultoituaan tarvittavia tahoja.

6 Oppilashuolto

Oppilashuollosta kerrotaan esiopetuksen huoltajille ennen esiopetuksen alkua järjestettävässä vanhempainillassa.

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Turussa esiopetuksen monialainen oppilashuolto toteutuu yhteistyönä neuvola- ja kouluterveydenhoitajien sekä koulupsykologien ja –kuraattorien kanssa. Mikäli lapsella on jo hoitosuhde esimerkiksi kasvatusneuvolaan tai lasten psykiatriselle poliklinikalle, yhteistyötä tehdään ko. hoitavan tahon kanssa (psykologi, lääkäri). Huoltajan luvalla esiopetuksen oppimissuunnitelman kopion lisäksi kouluun siirtyy liite, jossa huoltaja antaa luvan lomakkeen tietojen hyödyntämiseen laajennetussa terveystarkastuksessa.

Oppilashuoltoryhmät

Kaupungin oppilashuollon ohjausryhmään kuuluu edustaja varhaiskasvatuksesta. Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä on edustus varhaiskasvatuksesta.

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllistä oppilashuoltoa voidaan toteuttaa eri tavoin. Yhteisöllinen oppilashuolto kuvataan jokaisen yksikön oppilashuoltosuunnitelmassa.

- 1) Esiopetusyksikkö voi pitää oppilashuoltokokouksen, kun terveydenhoitaja tulee käynnille yksikköön. Tällöin yksikön johtaja kutsuu kokoukseen eri ammattiryhmien edustuksen. Tällöin seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyksikön ja ryhmien hyvinvointia. Terveystarkastaja tuo omat terveisensä ryhmään. Näissä tapauksissa mietitään myös se, miten huoltajien osuus mahdollistetaan.
- 2) Yhteisöllinen oppilashuolto yhteistyökoulun kanssa toteutuu sovitusti kaikissa yksiköissä: Yhteistyökoulun rehtori tai KOR-vastaava kutsuu nimettyjen yhteistyöesiopetusryhmien

edustajat vuosittain yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoukseen. Kokouksen pääteemana on miettiä, miten yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä kehitetään siten, että se tukee oppilaan koulun aloittamista.

Varhaiskasvatuksessa kerätään tiedot esiopetuksen yhdyshenkilöistä alueittain. Esiopetuksesta vastaava palvelupäällikkö toimittaa yhteystiedot alkuopetuksen yhdysopettajalle, joka toimittaa ne kouluille.

Mikäli esiopetusyksiköstä lähtee lapsia moneen kouluun, toiminnallista yhteistyötä tehdään nimettyjen yhteistyökoulujen kanssa.

- 3) Yhteisöllistä oppilashuoltoa voidaan toteuttaa myös alueellisesti siten, että eri esiopetusyksiköt pitävät yhteisiä oppilashuollollisia kokouksia. Tällöin he keskenään sopivat, kuka johtajista on vuorolla koollekutsuja. Paikalle kutsutaan tällöin koulupsykologi, koulukuraattori ja terveydenhoitaja. Yhteistyölistaa päivitetään vuosittain.

Myös huoltajien edustajan/ edustajien kutsuminen oppilashuoltoryhmiin mietitään sen mukaan, miten se kussakin tapauksessa parhaiten toteutuu.

Yksikkökohtaisen oppilashuollon sisältö on kuvattu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 64–66). Ohjeistuksen mukaan on tehty lomake (liite 9), jonka jokainen esiopetusyksikkö täyttää ja päivittää vuosittain.

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 mukaisesti. Yksilöllisestä oppilashuollosta kirjataan oppilashuoltokertomus (liite 10). Oppilashuoltokertomuksen pohja laaditaan sähköiseen järjestelmään (Wilma), kun järjestelmä noudattaa lain edellyttämää tietoturvaa. Esiopetuksessa noudatetaan sivistystoimialan toimialajohtajan 26.8.2014 antaman päätöksen (8967–2014) mukaista toimintamallia.

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmässä. Turun esiopetussuunnitelmassa on kuvattu, miten oppilashuoltoa toteutetaan Turussa. Yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia varten on olemassa lomakepohja, johon yksiköt täyttävät omat suunnitelmansa (liite 9).

7 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva esiopetusjärjestelmään perustuva esiopetus

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuvaan esiopetukseen ei toteuteta Turun kunnallisessa esiopetuksessa. Yksityisiltä palveluntuottajilta ostetussa esiopetuksessa erityiseen maailmankatsomukseen tai

kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa opetusta kuvataan kyseisen yksikön ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmassa.

Lähteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräys 102/011/2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Lampi, I. 1981. Lorusta lukuhetkeen. Mannerheimin lastensuojeluliiton P-julkaisusarja N:o 10. Kunnallispaino.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (toim.) 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy -Yliopistopaino.
Löytyy myös: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1>

Popov, L.K. 2010. Reilu, reipas ja vastuuntuntoinen. 52 keinoa vahvistaa hyvää käytöstä. Juva: PS-kustannus.

Liitteet

Liite 1	Ryhmän esiopetussuunnitelma
Liite 2	Lapsen itsearviointilomake esiopetukseen
Liite 3	Kontaktibarometri
Liite 4	Esiopetuksen oppimissuunnitelma ja liite
Liite 5	Lapsen tuen prosessi siirtymävaiheessa esiopetuksesta perusopetukseen
Liite 6	Esiopetustodistus
Liite 7	Huoltajien suostumus moniammatilliseen oppilashuoltoon
Liite 8	HOJKS
Liite 9	Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma
Liite 10	Oppilashuoltokertomus
Liite 11	Pedagoginen arvio
Liite 12	Pedagoginen selvitys
Liite 13	Suostumus tietojen siirtoon
Liite 14	Yksikön yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Liite 1. Ryhmän esiopetussuunnitelma

PÄIVÄHOITOYKSIKKÖ

TOIMINTAKAUSI 20 –20

RYHMÄ

Lasten lukumäärä , ikärakenne , op / kp / pelkkä eo / eo+ph , tuen tarve , eri kulttuuritaustaisia lapsia

Henkilökuntarakenne:

Täyttöohje: Täytä ryhmällesi keskeiset asiat. Vasemmassa sarakkeessa olevat asiat ovat muistutuksena siitä, mitä kaikkea isot kokonaisuudet pitävät sisällään. Esiopetus täyttää sille merkityt asiat seikkaperäisesti.

YKSIKÖN ESIOPETUSSUUNNITELMA

Esiopetus	Suunnitelma meidän ryhmälle (päivämäärineen)
Yleistä (tästä muodostuu yksikön eo-suunnitelma, siirretään yhteiseen taulukkoon) ¹⁰	
Oppimiskäsitys	
✓ kuvaus siitä, miten lapsen ajatellaan oppivan	
Oppimisympäristö	
✓ kuvaus oppimisympäristöstä, tähän liittyy yleisen tuen kriteeristö	
✓ turvallisuus	
Yhteistyö	
✓ yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa	
✓ yhteistyö perusopetuksen kanssa (yhteistyö huoltajien kanssa kohdassa kasvatuskumppanuus)	
Yhteisöllinen oppilashuolto	
✓ kuvaus alueellisesta ja/ tai yksikkökohtaisesta yhteisöllisestä oppilashuollosta	
Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus (vain ne täydentävät, joita koskee)	Tämä koskee vain yksityisiä yksiköitä (esim. Steiner, kristillinen)
✓ miten arvoperustaa täydentävät näkökulmat näkyvät toimintakulttuurissa,	

¹⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 luvut 2.4, 3.2, 3.3 ja 6.2

✓ työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa miten pedagogiset periaatteet ja ratkaisut näkyvät toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa	
--	--

Esiopetus	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
Yhteistyö huoltajien kanssa		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ luottamuksen rakentaminen, vanhempien kuuleminen, palautteen antaminen/ vastaanottaminen ✓ lapsen varhaiskasvatussuunnitelma/ varhainen vuorovaikutus ✓ aloitus- ja tutustumiskäytännöt, omahoitajuus, kasvatustilanteet, vanhempainillat ja tapahtumat ✓ huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ¹¹ 		
Arkikäytännöt		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaanottaminen, hyvästely ✓ tiedon välittäminen ✓ ruokailu ✓ ulkoilu ✓ lepo ✓ pukemis- ja riisumistilanteet ✓ wc ✓ siirtymät ✓ vuorovaikutus (ammattisuus, kasvattajayhteisön periaatteet, arvot) ✓ muuta 		
Pienryhmätoiminta		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ryhmien muodostaminen ✓ aikuisten jakautuminen 		
Ruokakasvatus		

¹¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 luku 3.3

✓ teemat (esim. kuukausittain) ✓ toteuttaminen		
Kestävä kehitys		
✓ ekologisesti kestävä kehitys ✓ taloudellinen kestävyys ✓ sosiaalisesti kestävä kehitys ✓ kulttuurinen kestävä kehitys		
Kiusaamisen ehkäisy		
✓ ryhmän toimintamalli johdettuna yksikön suunnitelmasta ✓ miten lasten sosioemotionaalinen hyvinvointi ja oppiminen mahdollistuvat		
Lapsen osallisuus		
✓ miten lasten osallisuus mahdollistuu ✓ miten huoltajien osallisuus mahdollistuu ✓ laatupeli, haastattelut		
Lapsen itsearviointi		
✓ miten lasta ohjataan arvioimaan omaa työskentelyään		

Lapselle ominainen tapa toimia¹²	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
Leikkiminen		
✓ havainnointi- tietoisuus leikin kehitysvaiheista ja mielenkiinnon kohteista ✓ leikin kannattelu ja rikastuttaminen ✓ leikin osuus päiväjärjestyksessä/ pitkäkestoinen leikki		
Liikkuminen		
✓ liikuntasuosituksen toteutuminen ✓ ohjattu liikunta ✓ motoriikan havainnointi ✓ liikunnan vuosisuunnitelma		
Tutkiminen		

¹² Turun varhaiskasvatussuunnitelma 2013 luku 4.2

<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvuympäristön materiaalit ja välineet ✓ lähiympäristö 		
Taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ kädentaidot ✓ kuvallinen ilmaisu ✓ musiikki ✓ kirjallisuus ✓ tanssi ✓ draama ✓ kulttuuri 		

Varhaiskasvatus ja esiopetus	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
Kielellinen kehitys¹³		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ kielellinen kehitys ✓ vuorovaikutustaidot ✓ eri kieliin ja kulttuureihin tutustuminen ✓ tunteiden ilmaisu ✓ sadutus ✓ lorutus ✓ kirjallisuus ✓ lasten omat tarinat ✓ sanavarasto 		

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet¹⁴	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
Ilmaisun monet muodot		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ musiikki ✓ kuvataide ✓ käsityöt ✓ suullinen ja kehollinen ilmaisu 		
Minä ja meidän yhteisömme		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ historiallinen näkökulma ✓ yhteiskunnalliset asiat 		

¹³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 luvut 4.3 ja 4.4, Turun varhaiskasvatussuunnitelma 2013 luku 4.4

¹⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 luku 4.3

✓ etikka ja katsomus		
Tutkin ja toimin ympäristössäni		
✓ matemaattiset taidot ✓ teknologia- ja ympäristökasvatus		
Kasvan ja kehityn		
✓ liikunta ✓ ruokakasvatus ✓ kuluttajuus ✓ terveys ✓ turvallisuus		

Esiopetus Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki¹⁵	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
Yleinen tuki		
✓ yleisen tuen valikko		
Tehostettu tuki		
✓ yhteistyö huoltajien kanssa ✓ pedagoginen arvio ✓ yhteistyö tarvittavien tahojen kanssa		
Erityinen tuki		
✓ henkilökohtaiset suunnitelmat		

Esiopetus Valmo	Suunnitelma meidän ryhmälle	Arviointi
✓ yleiset tavoitteet ✓ yhteistyö perusopetuksen kanssa ✓ suomi tai ruotsi toisena kielenä ✓ lapsen oma äidinkieli ✓ muiden oppiaineiden keskeiset sisällöt		

¹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 luku 5

Liite 2. LAPSEN ITSEARVIOINTILOMAKE ESIOPETUKSEEN

Lapsen nimi _____

Päiväkoti _____

Toimintakausi _____

Alkusyksyn haastattelutilanne esioppilaalle:

Mitä haluat oppia esiopetusvuotena? Mitä odotat?

	Lapsen arviointi (syksy)	Lapsen arviointi (kevät)
Motivaatio		
- osallistun mielelläni toimintaan	 	
- olen kiinnostunut oppimaan uutta	 	

- yritän tehdä vaikeitakin tehtäviä						
Päivittäistoiminnot						
- puen ja riisun itse						
- huolehdin vaatteeni naulakkoon						
- avaan ja suljen vetoketjut, napit ja nepparit						
- syön monipuolisesti						
- noudatan sovittuja ruokailutapoja ja käyttäydyn ruokailutilanteissa asianmukaisesti						
- osaan toimia yksin wc:ssä						
Motoriikka						
- ulkona kiipeilen, otan vauhtia ja juoksen mielelläni						
- pidän jumppahetkestä						
- hypin yhdellä jalalla, hypin narua						
- heitän ja otan kiinni palloa						
- osaan käyttää saksia						
- piirrän kolmion, ympyrän ja neliön ja jäljennän kirjaimia						

- piirrän ihmishahmon						
- kokoan palapelejä						
Kielellinen kehitys, kommunikaatio, matemaattiset taidot						
- kuuntelen satuja mielelläni						
- kirjoitan oman nimeni						
- osaan taputtaa tavuja						
- tunnistan kirjaimia						
- luen pieniä sanoja						
- luettelen luvut 1-20						
- tunnistan numerot 0-9						
- tunnistan ympyrän, neliön ja kolmion						
Vuorovaikutus ja leikki						
- leikin yhdessä muiden lasten kanssa						
- saan helposti kavereita						
- noudatan sääntöjä peleissä ja leikeissä						

Ryhmässä toimiminen ja tunneilmaisu						
- suoritan tehtävät loppuun						
- ilmaisen, miltä minusta tuntuu (olenko surullinen, iloinen...)						
- en kiusaa kavereita						

Kysymyksiä lapselle: Ketkä ovat kavereitasi? Osaatko sopia kavereiden kanssa leikkien säännöistä?

Liite 3. KONTAKTIBAROMETRI

Tavoite: Auttaa meitä arvioimaan rehellisesti työtapaamme ja läheisyyttä lapsen/aikuiseen
 Arviointi: Jos lapseen on hyvä kontakti, merkitään +
 Jos kontakti vähemmän hyvä, merkitään -
 Jos kontaktia ei ole ollenkaan, merkitään 0

LAPSET	IKÄ	HENKILÖKUNTA, ARVIOIJAT				

Jokainen arvioi ensin yksilöllisesti suhteensa lapseen, sitten kootaan kaikkien merkinnät yhteen (jokainen voi täydentää paperilleen muiden arviot ja käydään ne yhdessä läpi)

- kaikilla on varmasti hyvä kontakti johonkin lapseen
- kun kerrotaan, miksi itsellä ei suju jonkun kanssa ja toisella taas sujuu, voi oppia toiselta ja toisen toimintatavoista
- keskustellaan yhdessä tilanteista, jotka eivät toimi

Keltojen lomake Barom1.DRW

Liite 4. Esiopetuksen oppimissuunnitelma ja liite

SALASSA PIDETTÄVÄ
sivu 1

ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA

Varhaiskasvatus

Tämä asiakirja arkistoidaan paperisena päivähoitoyksikön arkistoon 10 vuodeksi oppivelvollisuuden päättymisen jälkeen. Voimassa oleva oppimissuunnitelma seuraa lapsen mukana perusopetuksen kouluun.

yleinen tuki tehostettu tuki

Suunnitelma laaditaan ajanjaksolle:

Lapsi	Nimi <input type="text"/> Esiopetuspaikka <input type="text"/> Ryhmä <input type="text"/>	Syntymäaika <input type="text"/> Osoite <input type="text"/> Aidinkieli <input type="text"/> Kotikieli <input type="text"/> Neuvola <input type="text"/>
Huoltajat	Nimi <input type="text"/> Osoite <input type="text"/> Puhelinnumero <input type="text"/>	Nimi <input type="text"/> Osoite <input type="text"/> Puhelinnumero <input type="text"/>
Muut yhteystiedot	Lisätietoja, kuten muu lapsen asioita hoitava aikuinen <input type="text"/>	
Asiakirjan laatiminen	Laatimisesta vastanneet <input type="text"/>	

Oppimis- valmiudet ja vahvuudet	<p>1. Lapsen näkemys <input type="text"/></p> <p>2. Huoltajan näkemys <input type="text"/></p> <p>3. Lastentarhanopettajan näkemys <input type="text"/></p>
Lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät tuen tarpeet	<p>1. Lapsen näkemys <input type="text"/></p> <p>2. Huoltajan näkemys <input type="text"/></p> <p>3. Lastentarhanopettajan näkemys <input type="text"/></p>

Kasvun ja oppimisen tavoitteet	<p>1. Yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa sovitut tavoitteet <input type="text"/></p> <p>2. Miten koti tukee lapsen oppimista <input type="text"/></p>
Suunnitelma	<p>Yleinen tuki: Esiopetus tukee lapsen oppimista seuraavin opetus- ja ohjausjärjestelyin <input type="text"/></p> <p>Tehostettu tuki: Pedagogiseen arvioon perustuvat tukitoimet <input type="text"/></p> <p>Oppilashuoltohenkilöiden ja muiden asiantuntijoiden antama tuki <input type="text"/></p> <p>Muu tuki <input type="text"/></p>

Tuen seuranta ja arviointi	seuranta pvm	Edistymisen arviointi ja tavoitteiden toteutuminen	Arvio tukitoimien sopivuudesta ja riittävydestä	Arviointiin osallistuneet
	■	■	■	■
	■	■	■	■
	■	■	■	■
Laatijat ja allekirjoitukset	Päivämäärä ■ Allekirjoitus ja nimenselvennys _____ _____ _____ _____ _____ _____			
Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja	pvm, asiakirjan nimi ■ ■ ■			

 TURKU	1.2016	
Sivistystoimiala Esiopetus		

Liite esiopetuksen oppimissuunnitelmaan

koskien _____ tietojen luovuttamista.
lapsen nimi

Kopion lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmasta saa luovuttaa laajennettua terveystarkastusta varten:

Kyllä	Ei	
☐	☐	koulun terveydenhoitajalle
☐	☐	koululääkärille

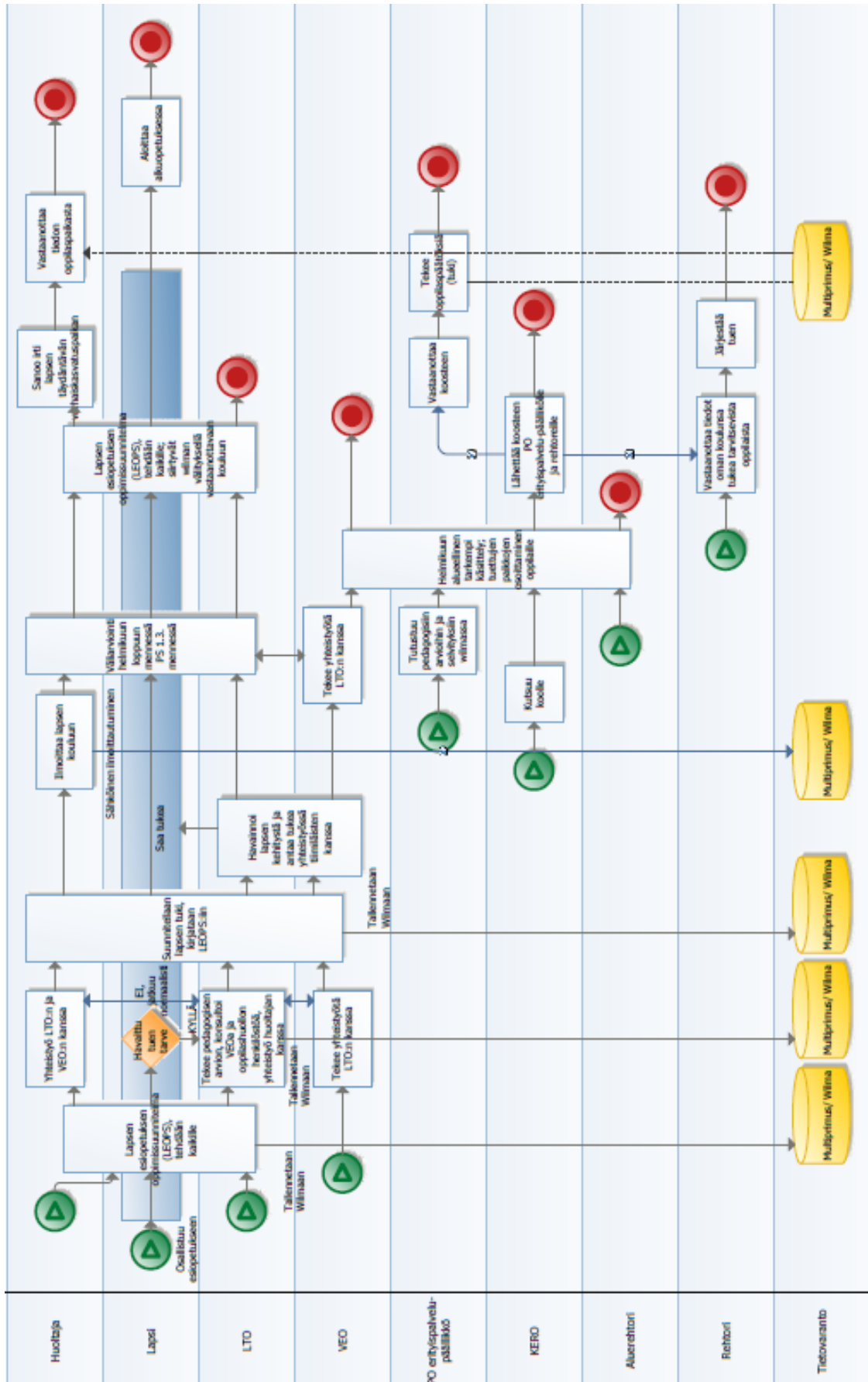
Huoltajan/ huoltajien allekirjoituksen ja nimenselvennykset

Turussa ____ / ____ 20 ____

Liite täytetään esiopetusvuoden syksyn ensimmäisessä keskustelussa, jonka jälkeen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan merkitään rasti asian käsittelystä.

Tämä liite arkistoidaan esiopetuksessa yhdessä esiopetuksen opetussuunnitelman kanssa, ja kopio liitteestä luovutetaan esiopetussuunnitelman kopion yhteydessä lapsen opettajalle.

Liite 5. Lapsen tuen prosessi siirtävävaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen.

Päivähoitoyksikkö

Päivähoitoyksikön osoite

Päivähoitoyksikön postiosoite

Esiopetustodistus

Lapsi Esikoululainen (hetu) on osallistunut esiopetukseen lukuvuonna 2014-2015.

Esiopetus on toteutettu Turun kaupungin esiopetussuunnitelman mukaisesti.

Lastentarhanopettajan / esikoulunopettajan nimenselvennys

Liite 7. Huoltajan suostumus moniammatilliseen oppilashuoltoon

 TURKU		
Sivistystoimiala, esiopetus		

Huoltajan suostumus asian käsittelyyn monialaisessa asiantuntijaryhmässä

Kokouksen pvm ____ / ____ 20 ____

Lapsen nimi	
Huoltajan nimi	
Palaverin koollekutsuja	
Käsiteltävä asia	

Paikalla olevat henkilöt ja heidän asemansa

--

pvm. ____ / ____ 20 ____

_____
Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Varhaiskasvatus

Tämä asiakirja arkistoidaan paperisena päivähoitoyksikön arkistoon 10 vuodeksi oppivelvollisuuden päättymisen jälkeen. Voimassa oleva HOJKS seuraa lapsen mukana perusopetuksen kouluun.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Suunnitelma laaditaan ajanjaksolle:

Lapsi	Nimi <input type="text"/> Esiopetuspaikka <input type="text"/> Ryhmä <input type="text"/>	Syntymäaika <input type="text"/> Aidinkieli <input type="text"/> Kotikieli <input type="text"/> Osoite <input type="text"/>
Huoltajat	Nimi <input type="text"/> Osoite <input type="text"/> Puhelinnumero <input type="text"/>	Nimi <input type="text"/> Osoite <input type="text"/> Puhelinnumero <input type="text"/>
Muut yhteystiedot	Lisätietoja, kuten muu lapsen asioita hoitava aikuinen <input type="text"/>	
Laatimisesta vastanneet henkilöt	<input type="text"/>	
Oppivelvollisuus	☐ Yleinen oppivelvollisuus ☐ Pidennetty oppivelvollisuus	

Oppimisen nykytila	Oppimisvalmiudet ja vahvuudet 1. Lapsen näkemys <input type="text"/> 2. Huoltajan / huoltajien näkemys <input type="text"/> 3. Lastentarhanopettajan näkemys <input type="text"/> Lapsen oppimiseen liittyvät tuen tarpeet 1. Lapsen näkemys <input type="text"/> 2. Huoltajan / huoltajien näkemys <input type="text"/> 3. Lastentarhanopettajan näkemys <input type="text"/>
Oppimisen tavoitteet	Lapsen oma näkemys tavoitteistaan <input type="text"/> Yhdessä sovitut tavoitteet <input type="text"/>

Tuen järjestämisen suunnitelma	Lasta tuetaan seuraavin opetusjärjestelyin <input type="text"/> Suunnitelma lapsen osallistumisesta muuhun esiopetukseen <input type="text"/> Oppilashuoltohenkilöiden ja muiden asiantuntijoiden antama tuki <input type="text"/> Tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet <input type="text"/>
Huoltajayhteistyö	Yhteistyö lapsen ja huoltajien kanssa <input type="text"/> Miten koti tukee lapsen oppimista <input type="text"/>

Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja	Asiakirjan pvm	Asiakirjan nimi	Lisätietoa	
Tuen seuranta ja arviointi	Seuranta-pvm	Lapsen edistymisen arviointi ja tavoitteiden toteutuminen	Arvio tukitoimien sopivuudesta ja riittävydestä	Arviointiin osallistuneet
Laatijat ja allekirjoitukset	Päivämäärä			
	Allekirjoitus ja nimenselvennys			
	Huoltaja _____			
	Huoltaja _____			
	Opettaja _____			
Esiopetuksessa laadittu HOJKS siirtyy 1. luokan kouluun.				

Liite 9. Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Sisällys

Johdanto

- 1 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut⁶⁰
- 2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat
  - 2.1 Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
  - 2.2 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa
- 3 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen
- 4 Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa
- 5 Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Johdanto

Yksikkökohtainen suunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Oppilashuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman esiopetusyksikön yhteinen.

Pääotsikoiden alla olevat kursiivit tekstit on poimittu suoraan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Tummennetut tekstit ovat ohjeistukseksi suunnitelman laatimiselle.

1 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio esiopetusyksikön oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitkä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa huomioidaan oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan esiopetusyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä esiopetuksessa (kirjoitetaan kohtaan 1). Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös lapsilta ja huoltajilta sekä esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä saatava tieto.

Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio esiopetuksen käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut (kohta 1). Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- *oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava monialainen yhteistyö (kohta 2)*
- *oppilashuollon palvelujen kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan (kohta 3).*

1. Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta

Esioppilaita on vuosittain noin 1500, oppilashuollon tarve vaihtelee. Yhteistyöalueita on yhteensä 32 ruotsinkieliset mukaan lukien. Yhteistyöalueet löytyvät DoTku → sivistystoimiala → varhaiskasvatus → esiopetus → esi- ja alkuopetuksen yhteistyö.

2. Käytettävissä oleva oppilashuoltopalvelujen määrä (tähän kirjataan yksikön neuvolan, koulupsykologin sekä koulukuraattorin yhdyshenkilöt, vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava monialainen yhteistyö)

Vastuunjako ja yhteistyötahot on määritelty kaupungin tasolla yhteistyössä koulupsykologi ja –kuraattoriedustuksen kanssa.

3. Oppilashuollon palvelujen kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan (tässä kuvataan esim. vastuuhenkilöt sekä vuosikello kehittämiseen ja seurantaan)

2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee:

4. Yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja -ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

5. Yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat

6. Oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheessa (**tähän kirjataan käytänteet, kuka kutsuu, milloin kutsutaan, ketkä osallistuvat yms.**)

7. Yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä (**tähän kirjataan esim. alueellinen moniammatillinen neuvolayhteistyö**)

8. Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus (**tähän voi ottaa tekstin turvallisuussuunnitelmasta tai mainita, että asia kuvataan turvallisuussuunnitelmassa; myös, mistä turvallisuussuunnitelma löytyy**)

9. Esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet (**mikäli huoltajat kuljettavat tai lapsi on esiopetuksen lisäksi täydentävässä päivähoidossa, asia kuvataan tässä**)

2.1 Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa.

10. Kuvaus kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta (**yksikössä voimassa olevan kiusaamisenehkäisy-suunnitelman voi liittää tähän; mikäli se pidetään erillisenä, maininta siitä, mistä se löytyy**)

11. Edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla (**tekstin voi ottaa jo voimassa olevasta suunnitelmasta**)

- [ ]
12. Yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- [ ]
13. Yhteistyö huoltajien kanssa
- [ ]
14. Yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- [ ]
15. Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- [ ]
16. Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi (tähän voi "hyödyntää" esim. yhteisöllistä oppilashuoltoryhmää)
- [ ]

2.2 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma.

17. Kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa (mikäli tämä kohta on kuvattu jo pelastussuunnitelmassa, sen voi liittää tähän tai mainita, mistä pelastussuunnitelma löytyy)
- [ ]
18. Johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- [ ]
19. sisäisen ja ulkoisen sekä esiopetuksen ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet (kunnallisten toimijoiden huomioitava kaupungin viestinnän ohjeistus)
- [ ]
20. Psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- [ ]
21. Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille (miten suunnitelma käydään läpi henkilöstön perehdytyksessä, suunnitelman päivitystilanteissa ja miten suunnitelman sisällöstä tiedotetaan perheitä ja yhteistyötahoja)
- [ ]
22. Toimintavalmiuksien harjoittelu (tähän voi kuvata esim. poistumisharjoitusten toteutukseen liittyviä seikkoja)
- [ ]
23. Suunnitelman arviointi ja päivittäminen (miten ja milloin)
- [ ]

3 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

24. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi

25. Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

26. Lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetuksessa

27. Esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteesta johtuvissa vaikeuksissa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat (esim. maininta siitä, mistä ohjeistukset löytyvät)

28. Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä

29. Oppilashuoltokertomuksen laatiminen ja säilytys (selvitetty mahd. tallentaa Wilmaan)

30. Yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido (tässä kohdassa yksittäisen lapsen asioiden suhteen)

4 Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon toimintatavat lasten ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiksi.

31. Lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

32. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen huoltajille ja yhteistyötahoille

5 Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman toteutumista.

33. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho esiopetuksessa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen esiopetuksen oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

--

34. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. **(oppilashuollon toteutumista kysytään vuosittain esiopetuksen arvioinnin yhteydessä ja arviointiaamupäivässä yhdessä eri yhteistyötahojen kanssa)**

--

Liite 10. OPPILASHUOLTOKERTOMUS

Päivämäärä **Kirjoita päivämäärä napsauttamalla tätä.**

Lapsen nimi	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Syntymäaika	Kirjoita päivämäärä napsauttamalla tätä.
Kotikunta	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.		
Yhteystiedot	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.		
Huoltajan/ huoltajien nimi	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.		
Yhteystiedot	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.		

Vireillepanija	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Asian aihe	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Aikaisemmat toimenpiteet (kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet)

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet (kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset)

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Asian käsittely tässä kokouksessa

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Tehdyt päätökset ja jatkosuunnitelmat

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Toteutuksesta ja seurannasta vastaavat tahot

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Muistion laatija	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Asema	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Tietojen luovuttaminen sivullisille:

Kenelle luovutettu ja pvm.	Mitä tietoja ja millä perusteella
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Mikäli sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20§ 5 mom.) Pyyntöasiakirja liitetään opiskeluhuoltokertomuksen yhteyteen.

TURKU
Sivistystoimiala

Varhaiskasvatus/esiopetus

SALASSA PIDETTÄVÄ

PEDAGOGINEN ARVIO

Lapsen tiedot	Nimi	Syntymäaika
	Päivähoitoyksikkö	Ryhmä
Kasvun ja oppimisen nykytila	1.Oppimisvalmiudet ja vahvuudet (esim. kognitiivisissa taidoissa, työskentelytaidoissa, sosiaalisissa taidoissa, tunne-elämän alueilla):	
	2.Tuen tarpeet (esim. kognitiivisissa taidoissa, työskentelytaidoissa, sosiaalisissa taidoissa, tunne-elämän alueilla):	
	3.Lapsen oma arvio oppimiseen ja esiopetukseen liittyvistä valmiuksistaan, kiinnostuksen kohteistaan ja erityistarpeistaan (lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden):	
Toteutunut tuki	1.Opetusjärjestelyt ja apuvälineet (esim. ryhmän koko, nykyiset käytännön järjestelyt):	
	2.Arvio annetun tuen ja ohjauksen vaikutuksista:	
Kasvuun ja oppimiseen tarvittava tuki	1.Konkreettiset tavoitteet, joihin tukitoimilla pyritään:	
	2.Arvio oppilaan tarvitsemasta tuesta (mahdollinen tarkempi kuvaus)	
	☐ Oppimisympäristöön liittyvä tuki ☐ Joustavat ryhmittelyt ☐ Tehostettu tuki/ohjaus ☐ Vieraskielisen oppilaan tuki ☐ Osa-aikainen erityisopetus ☐ Päivähoitoavustajan tai muun ohjaajan tuki ☐ Oppilashuollollinen tuki ☐ Muu, mikä? _____	
Yhteistyö	Lapsen ja huoltajan näkemys lapsen kokonaisuudesta ja suunnitelluista toimenpiteistä (pvm, läsnä, kommentit)	
	Oppilashuollon asiantuntijan arvio (Perusopetuslaki 16a §) Pvm _____ Asema ja nimi _____ Arvio tuen tarpeesta _____	
Toimenpiteet	Varhaiskasvatuksessa päätetty tuen taso	
	Päätetyt tukitoimet (tarkempi kuvaus oppimissuunnitelmassa)	
Arvion laatija		
Liitteet tarpeen mukaan	Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja.	

Liite 12. Pedagoginen selvitys

Varhaiskasvatus/esiopetus

Tämä asiakirja arkistoidaan paperisena esiopetuksen arkistoon 10 vuodeksi oppivelvollisuuden päättymisen jälkeen.

SALASSA PIDETTÄVÄ

PEDAGOGINEN SELVITYS

Lapsen tiedot	Nimi		Syntymäaika
	Päivähoitoyksikkö		Ryhmä
Huoltajat	Nimi	Nimi	
	Osoite	Osoite	
	Laatimisesta vastanneet opettajat		Vastuuolettajien yhteystiedot
Kasvun ja oppimisen nykytila	<p>1.Oppimisvalmiudet ja vahvuudet (esim. kognitiiviset taidot, työskentelytaidot, sosiaaliset taidot)</p> <p>2.Tuentarpeet</p> <p>3.Lapsen oma arvio oppimiseen ja esiopetukseen liittyvistä valmiuksistaan, kiinnostuksen kohteistaan ja erityistarpeistaan.</p> <p>4.Opetusjärjestelyt (esim. ryhmän koko, käytännön järjestelyt ja apuvälineet)</p> <p>5.Toteutunut tehostettu/erityinen tuki</p> <p>Annettu tuki ja ohjaus sekä arvio niiden vaikutuksista.</p>		
Kasvuun ja oppimiseen tarvittava tuki sekä ehdotus esiopetuksen järjestämisestä.	<p>1.Konkreettiset tavoitteet, joihin tukitoimilla pyritään</p> <p>2.Arvio lapsen tarvitsemasta tuesta</p> <p>3.Ehdotus lapsen ja opetuksen järjestämisestä Tuen taso:</p> <p>Koulumuoto, ☐ oman oppilasalueen esiopetusryhmässä ei nimettyä ☐ oman päivähoitoyksikön esiopetukseen integroituna koulua: ☐ integroidussa tai erityisryhmässä ☐ jossain muualla, missä? _____</p> <p>4.Oppimisvelvollisuus ☐ yleinen oppimisvelvollisuus ☐ pidennetty oppimisvelvollisuus</p>		

HUOLTAJIEN KIRJALLINEN SUOSTUMUS TIETOJEN LUOVUTTAMISEEN JA KÄSITTELYYN LAPSEN SIIRTYESSÄ UUTEEN VARHAISKASVATUSPAIKKAAN, ESIOPETUKSEEN TAI MUULLE YHTEISTYÖTAHOLLE

Huoltaja antaa luvan luovuttaa lapsestaan varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja tulevaan varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikkaan tai muulle nimetylle yhteistyötaholle.

Luovutettavat tiedot ovat välttämättömiä lapsen kasvatukseen ja opetukseen vaikuttavia asioita kuten

- voimassa oleva lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- lapsen mahdollinen lääkehoitosuunnitelma.

Palautathan lomakkeen nykyiseen varhaiskasvatuspaikkaan/ esiopetuspaikkaan.

- Suostumme, että lastamme koskevaa tietoa voidaan luovuttaa tulevaan varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikkaan tai yhteistyötaholle. Suostumus koskee seuraavia asiakirjoja
- varhaiskasvatussuunnitelma
  - lääkehoitosuunnitelma
  - muu asiakirja, mikä _____
- Muu yhteistyötaho, mikä _____
- Toivomme mahdollisuutta itse osallistua tietojen siirtämiseen.

Päiväys

____-____-____

_____
Lapsen nimi

_____
Huoltajan allekirjoitus

_____
Huoltajan allekirjoitus

_____
Varhaiskasvatuksen työntekijä

Tietojen luovuttamisessa huomioidaan:

Henkilötietolaki

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Perusopetuslaki (esiopetus)

Varhaiskasvatuslaki

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Liite 14. Yksikön yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Yksikkö:

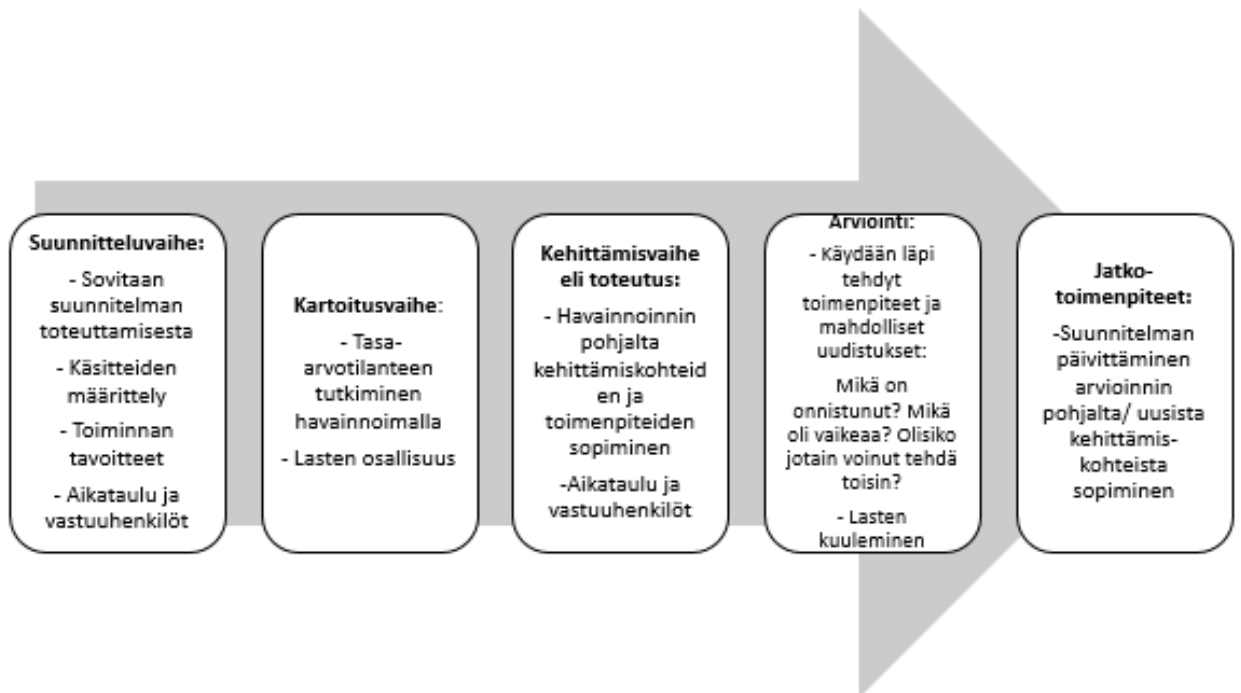
Esiopetusryhmä:

Suunnitelman kirjaaja:

Suunnitelma laadittu: /   .20

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma laaditaan esiopetukseen ryhmäkohtaisesti ohjeistuksen mukaan (dotku/ sivistystoimiala/ varhaiskasvatus/ ohjeet/ Yhdenvertaisuussuunnitelman tueksi). Suunnitelma tallennetaan yksikössä.

Prosessin eteneminen:

Teema, jota lähdetään edistämään	Kuka seuraa tilannetta ja miten	Milloin tilanne arvioidaan

Koko suunnitelman arviointi suoritetaan   /   .20